
**Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά &
Πολιτικά Δικαιώματα**

Διανομή: Γενική
3 Ιανουαρίου 2017
Πρωτότυπο: Αγγλικά

Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Διαπιστώσεις που υιοθέτησε η Επιτροπή βάσει του άρθρου 5 (4) του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου σχετικά με την υπ'αρ. 2242/2013 αναφορά* **

Υποβλήθηκε από: Τον Πολιτιστικό Σύλλογο Ελλήνων Ρομά Χαλανδρίου και Περιχώρων «Η Ελπίδα» και τον κ. Στυλιανό Καλαμιώτη (εκπροσωπούμενο δια συνηγόρου)

Φερόμενο θέμα: Οι αιτούντες

Κράτος μέρος: Ελλάδα

Ημερομηνία αναφοράς: 6 Μαΐου 2013 (αρχική υποβολή)

Αναφορές σε κείμενα: Απόφαση σχετικά με τον Κανόνα 97 των Κανόνων Διαδικασίας της Επιτροπής, διαβιβάσθαισα στο Κράτος μέρος στις 10 Μαΐου 2013 (μη εκδοθείσα σε μορφή εγγράφου)

Ημερομηνία υιοθέτησης των Διαπιστώσεων: 3 Νοεμβρίου 2016

Θέμα: Αναγκαστική έξωση και κατεδάφιση σπιτιών κοινότητας Ρομά

Διαδικαστικά θέματα: Εξάντληση εθνικών ένδικων μέσων, ενεργητική νομιμοποίηση

Ουσιαστικά θέματα: Παράνομη και αυθαίρετη παρέμβαση σε οικία και οικογένεια προσώπου, διάκριση λόγω εθνικής καταγωγής

Άρθρα Συμφώνου: 2, 7, 14, 17, 23, 26 και 27

Άρθρα Προαιρετικού Πρωτοκόλλου: 2

* Υιοθετήθηκε από την Επιτροπή στην 118^η συνεδρίασή της (17 Οκτωβρίου-4 Νοεμβρίου 2016).

** Στην εξέταση της αναφοράς συμμετείχαν τα κάτωθι μέλη της Επιτροπής: Yadh Ben Achour, Lazhari Bouzid, Sarah Cleveland, Ahmed Amin Fathalla, Olivier de Frouville, Yuji Iwasawa, Ivana Jelić, Duncan Laki Muhumuza, Photini Pazartzis, Mauro Politi, Sir Nigel Rodley, Víctor Manuel Rodríguez Rescia, Fabián Omar Salvioli, Anja Seibert-Fohr, Yuval Shany, Konstantine Vardzelashvili και Margo Waterval.

1.1 Αιτούντες είναι ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ελλήνων Ρομά Χαλανδρίου και Περιχώρων «Η Ελπίδα»¹ και ο Στυλιανός Καλαμιώτης, Έλληνας υπήκοος, κάτοικος του καταυλισμού Ρομά Χαλανδρίου². Οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι σε περίπτωση που η αναγκαστική έξωση και η κατεδάφιση των σπιτιών τους εφαρμοστούν πριν από την πλήρη μετεγκατάστασή τους, η Ελλάδα θα παραβίαζε τα δικαιώματά τους βάσει των άρθρων 2, 7, 14, 17, 23, 26 και 27 του Συμφώνου. Το Προαιρετικό Πρωτόκολλο τέθηκε σε ισχύ για το Κράτος μέρος στις 5 Μαΐου 1997. Οι αιτούντες εκπροσωπούνται από νομικό σύμβουλο, το Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι.

1.2 Στις 10 Μαΐου 2013, βάσει του κανόνα 92 των Κανόνων Διαδικασίας της Επιτροπής, η Επιτροπή, ενεργώντας δια του Ειδικού Εισηγητή της για τις νέες αναφορές και τα προσωρινά μέτρα, ζήτησε από το Κράτος μέρος να λάβει μέτρα προκειμένου να αποτρέψει ότι οι αιτούντες θα γίνουν άστεγοι όσο θα εξετάζεται η υπόθεσή τους από την Επιτροπή.

1.3 Στις 14 Αυγούστου 2013, η Επιτροπή, ενεργώντας δια του Ειδικού Εισηγητή της για τις νέες αναφορές και τα προσωρινά μέτρα, απέρριψε το αίτημα του Κράτους μέρους να άρει τα προσωρινά μέτρα.

Πραγματικά περιστατικά

2.1 Ο καταυλισμός των Ρομά όπου κατοικούν οι αιτούντες υφίσταται από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 σε ιδιωτικές ιδιοκτησίες που βρίσκονται σε περιοχή γνωστή ως «Εθνικό Νομισματοκοπείο», στο Δήμο Χαλανδρίου, ο οποίος ανήκει στην Ευρύτερη Περιοχή των Αθηνών³. Το 1995 και το 1996, η Πολεοδομική Υπηρεσία της τότε Νομαρχίας Αθηνών αποφάσισε ότι τα καταλύματα των Ρομά σε εκείνη την περιοχή ήταν παράνομα και έπρεπε να κατεδαφιστούν⁴. Απόπειρα να εκτελεστούν αυτές οι αποφάσεις έγινε το 1999, αλλά αποτράπηκε κατόπιν παρέμβασης των δημοτικών αρχών Χαλανδρίου και του Γραφείου του Πρωθυπουργού, καθώς δηλώθηκε ότι το

¹ Τα μέλη αυτού του συλλόγου είναι κάτοικοι του καταυλισμού των Ρομά που βρίσκεται στην περιοχή «Εθνικό Νομισματοκοπείο» του δήμου Χαλανδρίου στην Ευρύτερη Περιοχή της Αθήνας.

² Ο κ. Καλαμιώτης είναι ο πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου «Η Ελπίδα» και κάτοικος του καταυλισμού των Ρομά στο Χαλάνδρι (Ευρύτερη Περιοχή Αθηνών). Η αναφορά υποβλήθηκε από τον δεύτερο αιτούντα ατομικά και από τον πρώτο αιτούντα εκπροσωπούμενου νομικά από τον δεύτερο αιτούντα, μέσω του Εκτελεστικού Διευθυντή του Ελληνικού Παρατηρητηρίου των Συμφωνιών του Ελσίνκι, Παναγιώτη Δημητρά, ο οποίος έχει ρητά εξουσιοδοτηθεί από τον δεύτερο αιτούντα και με τις δύο ιδιότητές του.

³ Οι αιτούντες επικαλούνται μία μελέτη της ΔΕΠΟΣ (Δημόσια Επιχείρηση Πολεοδομίας και Στέγασης) που δημοσιεύθηκε το 1999.

⁴ Τότε υπήρχαν 42 καταλύματα.

Κράτος μέρος έπρεπε πρώτα να βρει κατάλληλη εναλλακτική μετεγκατάσταση⁵. Με πρωτοβουλία του Συνηγόρου του Πολίτη, συστάθηκε μία επιτροπή, με μέλη που εκπροσωπούσαν αρκετούς δημόσιους φορείς, με σκοπό την ανεύρεση λύσης⁶. Ωστόσο, οι αιτούντες δηλώνουν ότι οι αρχές απέτυχαν να παράσχουν στις οικογένειες, 65 περίπου στον αριθμό αυτή τη στιγμή⁷, επαρκή εναλλακτική στέγαση.

2.2 Το 2011, το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών⁸ διέταξε το Ελληνικό Κράτος και τον Δήμο Χαλανδρίου να καταβάλουν αποζημίωση στους ιδιοκτήτες των οικοπέδων όπου βρίσκεται ο καταυλισμός, διότι οι αρμόδιες αρχές δεν εφάρμοσαν τα απαραίτητα μέτρα για τον εντοπισμό και τον ορισμό κατάλληλων περιοχών στις οποίες θα στεγάζονταν οι οικογένειες των Ρομά που ζούσαν στον καταυλισμό. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, η καθυστέρηση των αρχών να ενεργήσουν υπερέβη τον εύλογο χρόνο.

2.3 Στις 4 Σεπτεμβρίου 2012, εκδόθηκε εισαγγελική παραγγελία⁹ για την κατεδάφιση 42 καταλυμάτων που καταγράφηκαν ως αυθαίρετα το 1995 και το 1996¹⁰. Προγραμματίστηκε η κατεδάφιση για τις 18 Σεπτεμβρίου 2012, αλλά δεν εκτελέστηκε διότι ο Πρόεδρος του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών διέταξε ασφαλιστικά μέτρα στις 17 Σεπτεμβρίου 2012, κατόπιν αιτήσεως ακυρώσεως που κατατέθηκε από τον δεύτερο αιτούντα και άλλους κατοίκους του καταυλισμού. Στις 12 Νοεμβρίου 2012, το ίδιο δικαστήριο απέρριψε την αίτηση ως απαράδεκτη¹¹, κρίνοντας ότι η απόφαση με την οποία είχε διαταχθεί η κατεδάφιση δεν είχε εκτελεστό χαρακτήρα, διότι επρόκειτο απλώς για εφαρμοστική πράξη των αποφάσεων του 1995-1996 που είχαν διατάξει την κατεδάφιση.

2.4 Σύμφωνα με τους αιτούντες, οι μόνες εκτελεστές αποφάσεις είναι αυτές που εκδόθηκαν το 1995 και το 1996 από τις πολεοδομικές υπηρεσίες. Θεωρούν ότι δεν παραμένει κανένα διαθέσιμο ένδικο μέσο. Επίσης, αναγνωρίζουν ότι όλα τα

⁵ Δεν δόθηκαν πληροφορίες αναφορικά με την αρχή που προέβη σε αυτή την δήλωση.

⁶ Το Γραφείο Πρωθυπουργού και ο Δήμος Χαλανδρίου συμμετείχαν στην Επιτροπή. Δεν προσδιορίζεται ο χρόνος σύστασης αυτής της Επιτροπής.

⁷ Δύο εξ αυτών των οικογενειών είναι αυτές των αιτούντων στην αναφορά 1558/2007 *Κάτσαρης κατά Ελλάδος*, επί της οποίας οι Διαπιστώσεις υιοθετήθηκαν στις 18 Ιουλίου 2012 και 1486/2006 *Καλαμιώτης κατά Ελλάδος*, επί της οποίας οι Διαπιστώσεις υιοθετήθηκαν στις 24 Ιουλίου 2008

⁸ Απόφαση 642/1-2-2011.

⁹ Δεν παρέχεται περαιτέρω ενημέρωση σχετικά.

¹⁰ Οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι αυτή η απόφαση λήφθηκε χωρίς να επικαιροποιηθεί ο κατάλογος από το 1995-1996. Αναφέρουν ότι το ένα τέταρτο των ατόμων είχε αποβιώσει και ότι ορισμένα καταλύματα είχαν κατεδαφιστεί από τους κατοίκους τους και/ή είχαν αντικατασταθεί από άλλα καταλύματα με διαφορετική τοποθεσία και/ή διαστάσεις

¹¹ Απόφαση 1040/2012.

καταλύματά τους (περίπου 65 οικογενειών Ρομά) είναι αυθαίρετα. Όμως, δεν τα έχουν εγκαταλείψει διότι δεν διαθέτουν τα μέσα για να βρουν εναλλακτική στέγαση και περιμένουν να τους μετεγκαταστήσει το Κράτος μέρος. Προσθέτουν ότι οι αρχές έχουν επανειλημμένως δηλώσει ότι τα υπάρχοντα καταλύματα στον καταυλισμό δεν πληρούν τις προϋποθέσεις επαρκούς στέγασης, καθώς δεν έχουν ηλεκτρικό ή ύδρευση.

2.5 Στις 14 Δεκεμβρίου 2012, η επιτροπή που συνέστησε ο Συνήγορος του Πολίτη συναντήθηκε με τον δεύτερο αιτούντα και την ίδια την Συνήγορο του Πολίτη και αποφάσισε να παραχωρήσει για μετεγκατάσταση ένα οικόπεδο 30.000 τετραγωνικών μέτρων παρακείμενο στον καταυλισμό που ανήκει στο Κράτος¹². Οι αιτούντες αμφισβητούν την βούληση του Κράτους μέρους να εφαρμόσει αυτή την απόφαση. Στις 26 Φεβρουαρίου 2013, έμαθαν ότι ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής είχε προγραμματίσει την κατεδάφιση των 42 αυθαίρετων καταλυμάτων-όσων καταγράφηκαν ως αυθαίρετα το 1995 και το 1996-για τις 14 Μαΐου 2013¹³.

2.6 Στις 9 Απριλίου 2013 κατατέθηκε ερώτηση στη Βουλή από Μέλος του Κοινοβουλίου ζητώντας από τον Υπουργό Εσωτερικών να δηλώσει εάν θα ανακαλούσε την απόφαση κατεδάφισης των καταλυμάτων έως ότου εντοπιστεί κατάλληλη τοποθεσία για τη μετεγκατάσταση. Στις 30 Απριλίου 2013, ο Υπουργός απάντησε ότι το Κράτος δεν μπορούσε να χρηματοδοτήσει προγράμματα στέγασης των Ρομά εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και ανέφερε ότι είχε στείλει επιστολή στον Γενικό Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής ζητώντας συγκεκριμένες πληροφορίες για να ενημερώσει την Βουλή¹⁴. Οι αιτούντες θεωρούν ότι ως αποτέλεσμα αυτής της επιστολής, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής αισθάνθηκε την υποχρέωση να εκδώσει απόφαση στις 16 Απριλίου 2013, η οποία δημοσιεύθηκε στη «Διαύγεια»¹⁵ στις 23 Απριλίου 2013, αναφέροντας ότι

¹² Οι αιτούντες επισημαίνουν ότι αυτή η έκταση ήταν διαθέσιμη ακόμα και πριν από το 1999, όταν είχε αποφασιστεί η κατεδάφιση των αυθαίρετων καταλυμάτων τους, αλλά χρειάστηκαν πάνω από 12 χρόνια για να λάβουν οι αρχές μία τέτοια απόφαση. Οι αιτούντες παρέχουν μία αεροφωτογραφία που δείχνει τον τρέχοντα καταυλισμό και την έκταση για τη μετεγκατάσταση, στην οποία υπάρχουν δύο αυθαίρετες αθλητικές εγκαταστάσεις

¹³ Οι αιτούντες υπέβαλαν ανεπίσημη μετάφραση αυτής της απόφασης.

¹⁴ Διατίθεται στο http://www.hellenicparliament.gr/Koinovouleftikos-Elenchos/Mesa-Koinovouleutikou-Eleghou?pcm_id=2b40372d-fd38-45ea-98d8-54611460a2c8

¹⁵ Διατίθεται στο <http://et.diavgeia.gov.gr/f/all/ada/%CE%92%CE%95%CE%91%CE%96%CE%9F%CE%A11%CE%9A-%CE%96%CE%943>.

ολόκληρος ο καταυλισμός θα μετεγκαθίστατο προσωρινά σε ελεύθερη και αδόμητη δημόσια έκταση παρακείμενη στον καταυλισμό, στην περιοχή του Νομισματοκοπείου. Η απόφαση ανέφερε ότι η κατεδάφιση θα εκτελούνταν όταν θα εκπληρώνονταν ορισμένες προϋποθέσεις και όροι¹⁶. Οι αιτούντες αναφέρουν ότι, όπως δηλώνεται στο έγγραφο, ήταν πλήρως ικανοποιημένοι με αυτή την απόφαση.

2.7 Ωστόσο, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής δεν είχε αναστείλει την εκτέλεση της απόφασης της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2013. Στις 29 Απριλίου 2013, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής ενημέρωσε τον δικηγόρο των αιτούντων ότι δεν είχε την νομική ικανότητα ή αρμοδιότητα να αναστείλει την εκτέλεση αυτής της απόφασης και ότι μπορούσε να το πράξει μόνον εφόσον λάμβανε εντολή από άλλη αρχή. Στις 30 Απριλίου 2013, το ανωτέρω Μέλος του Κοινοβουλίου και ο δικηγόρος των αιτούντων συναντήθηκαν με την Εισαγγελέα Περιβάλλοντος του Πρωτοδικείου Αθηνών και της ζήτησαν να εκδώσει εισαγγελική παραγγελία για την αναστολή της κατεδάφισης έως την ολοκλήρωση της μετεγκατάστασης. Οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι η Εισαγγελέας δεν ήταν πρόθυμη να εκδώσει τέτοια παραγγελία, φοβούμενη ότι θα έδινε στο Κράτος μέρος αναβολή που θα μπορούσε να καθυστερήσει την μετεγκατάσταση επ' αόριστον.

2.8 Οι αιτούντες αναφέρουν ότι δεν είχαν πρόσβαση σε αποτελεσματικά ένδικα μέσα για να υποχρεώσουν το Κράτος μέρος να εφαρμόσει τις αποφάσεις υπέρ της μετεγκατάστασής τους και να αναστείλουν την απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2013¹⁷. Οι αιτούντες υποστηρίζουν ότι δεν θα έπρεπε να αναμένεται από αυτούς ότι θα προβούν σε περαιτέρω νομικές ενέργειες «για να διασφαλίσουν ότι το Κράτος μέρος συμμορφώνεται με τις αποφάσεις των δικών του αρχών»¹⁸. Όπως φαίνεται από την απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών της 12^{ης} Νοεμβρίου 2012¹⁹, δεν μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν άλλο εσωτερικό ένδικο μέσο με την τυπική έννοια του όρου. Θεωρούν ότι μία πιθανή εισαγγελική παραγγελία αναστολής της εκτέλεσης των αποφάσεων κατεδάφισης δεν αποτελεί ένδικο μέσο με την τυπική έννοια του

¹⁶ Υπεβλήθη ανεπίσημη μετάφραση αυτής της απόφασης. Αναφέρει ότι στις προϋποθέσεις περιλαμβάνεται η απογραφή του πληθυσμού και του αριθμού των καταλυμάτων του καταυλισμού, ο προσδιορισμός των εφαρμοστέων χωροταξικών και υγειονομικών προτύπων, η κατάρτιση χρονοδιαγράμματος περάτωσης υποδομών και η εξασφάλιση χρηματοδότησης.

¹⁷ Βλ. συγκεκριμένα την από 16 Απριλίου 2013 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής.

¹⁸ Οι αιτούντες παραπέμπουν στις Διαπιστώσεις που υιοθετήθηκαν στην υπ'αρ. 1799/2008 Αναφορά, Γεωργόπουλος και άλλοι κατά Ελλάδα, παρ. 6.4.

¹⁹ Βλ. παρ. 2.3.

όρου ή δικαστική απόφαση, αλλά ένα μέτρο διακριτικής ευχέρειας στα χέρια του εισαγγελέα. Μία τέτοια εισαγγελική παραγγελία δεν μπορεί να παρέχει θεραπεία που θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν οι ιδιοκτήτες των ακινήτων ή οι αιτούντες. Οι αιτούντες υποστηρίζουν, επομένως, ότι έχουν εξαντλήσει όλα τα διαθέσιμα εθνικά ένδικα μέσα.

Οι αιτιάσεις

3.1 Οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι κινδυνεύουν να μείνουν άστεγοι εξαιτίας της αδυναμίας του Κράτους μέρους να εφαρμόσει τις ίδιες του τις αποφάσεις για την μετεγκατάσταση του καταυλισμού, προβάλλοντας ως δικαιολογία την οικονομική κρίση προκειμένου να μην το πράξει και θέτοντάς τους σε κίνδυνο αναγκαστικής έξωσης. Αναφέρονται σε μία δήλωση Απριλίου 2013 του Ανεξάρτητου Εμπειρογνώμονα των Η.Ε. για τις επιδράσεις του εξωτερικού χρέους και άλλων σχετικών διεθνών οικονομικών υποχρεώσεων των Κρατών στην πλήρη απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, σύμφωνα με την οποία το Κράτος μέρος πρέπει να επενδύσει περισσότερο στην πρόληψη του φαινομένου των αστέγων για να προστατεύσει τους ανθρώπους που δοκιμάζονται οικονομικά από το να χάσουν το σπίτι τους²⁰.

3.2 Οι αιτούντες υπενθυμίζουν την νομολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων που αφορά στο δικαίωμα επαρκούς στέγασης των Ρομά²¹. Συγκεκριμένα, αναφέρονται στην από 11 Δεκεμβρίου 2009 απόφαση κατά του Κράτους μέρους²², στην οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων διαπίστωσε παραβίαση του δικαιώματος σε επαρκή στέγαση αρκετών οικογενειών Ρομά που υπέστησαν αναγκαστική έξωση από τα σπίτια τους, θεωρώντας ότι εξώσεις μπορούν να γίνονται μόνον εάν συνάδουν με τους ισχύοντες διαδικαστικούς κανόνες, οι οποίοι πρέπει να προστατεύουν επαρκώς τα δικαιώματα των ενδιαφερομένων²³. Οι αιτούντες αναφέρονται επίσης στη νομολογία της Επιτροπής Ανθρωπίνων

²⁰ Βλ. <http://newsarchive.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=13272&Lang\ID=E>.

²¹ Βλ. το άρθρο 16 του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη.

²² *International Centre for the Legal Protection of Human Rights (INTERIGHTS) κατά Ελλάδος*, Αναφορά 49/2008

²³ Οι αιτούντες αναφέρουν ότι οι αναγκαστικές εξώσεις πρέπει να γίνονται με προηγούμενη διαβούλευση, επαρκή προειδοποίηση και παροχή εναλλακτικής στέγασης. Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων, *European Roma Rights Center κατά Ελλάδος*, Αναφορά 15/2003, 8 Δεκεμβρίου 2004.

Δικαιωμάτων για το θέμα, συγκεκριμένα στην Αναφορά *Γεωργόπουλος και άλλοι κατά Ελλάδος*²⁴, θεωρώντας ότι εφαρμόζεται στην περίπτωση τους, στον βαθμό που, ομοίως με την παραπάνω αναφορά, οι αιτούντες έχουν την προσδοκία ότι δεν θα υποστούν έξωση εκκρεμούσης της μετεγκατάστασής τους, βάσει της ακύρωσης της κατεδάφισης των καταλυμάτων τους το 1999, η οποία επιβεβαιώθηκε από μεταγενέστερες αποφάσεις, και κυρίως την από 16 Απριλίου 2013 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής. Επομένως, θεωρούν ότι η έξωσή τους χωρίς προηγούμενη λύση θα συνιστούσε αυθαίρετη και παράνομη παρέμβαση στην κατοικία τους και θα είχε αρνητική και ανεπανόρθωτη επίπτωση στην οικογενειακή τους ζωή, παραβιάζοντας τα άρθρα 17 και 23 του Συμφώνου²⁵.

3.3 Οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι έχουν ζήσει πάνω από 12 χρόνια σε υποβαθμισμένες και απάνθρωπες συνθήκες πιστεύοντας ότι θα έπρεπε να μείνουν στον καταυλισμό έως την μετεγκατάστασή τους. Εκτιμούν ότι αυτό συνιστά απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, κατά παράβαση του άρθρου 7 του Συμφώνου. Επίσης, αναφέρουν ότι σε περίπτωση που εκτελεστεί η έξωσή του που προγραμματίστηκε για τις 14 Μαΐου 2013, θα καταστούν άστεγοι και ότι αυτό θα συνιστούσε ακόμα μία παραβίαση του άρθρου 7 του Συμφώνου.

3.4 Οι αιτούντες υποστηρίζουν ακόμη ότι δεν υπάρχει άλλη εθνοτική ομάδα στο Κράτος μέρος εκτός από τους Ρομά που να αναγκάζεται να ζει σε εξευτελιστικές και απάνθρωπες συνθήκες λόγω καθυστέρησης για διάστημα άνω των 12 χρόνων που παρήλθε χωρίς μέριμνα για την ανάγκη τους για επαρκή στέγαση και, επομένως, θεωρούν ότι είναι θύματα διακρίσεων κατά παράβαση των άρθρων 26, 27 και 2(1) του Συμφώνου.

Παρατηρήσεις του Κράτους μέρους επί του παραδεκτού

4.1 Στις 9 Ιουλίου 2013, το Κράτος μέρος υπέβαλε τις παρατηρήσεις του επί του παραδεκτού της αναφοράς. Ενημέρωσε ότι στις 13 Μαΐου 2013, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής εξέδωσε απόφαση αναβάλλοντας την έξωση και την κατεδάφιση των κατοικιών των συντακτών έως ότου ανευρεθεί εναλλακτικός χώρος μετεγκατάστασης. Θεώρησε ότι τα προσωρινά μέτρα που εξέδωσε η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δεν ήταν πλέον αναγκαία, καθώς οι

²⁴ Αναφορά 1799/2008, Διαπιστώσεις που υιοθετήθηκαν στις 29 Ιουλίου 2010. Επίσης, αναφέρονται στο CCPR/CO/83/GRC.

²⁵ Οι αιτούντες παραθέτουν την υπ'αρ. 1799/2008 Αναφορά, *Γεωργόπουλος και άλλοι κατά Ελλάδος*, Διαπιστώσεις της 29^{ης} Ιουλίου 2010, παρ.3.4 έως 3.7

εσωτερικές αρχές είχαν λάβει μέτρα για να διασφαλίσουν ότι οι αιτούντες δεν θα καταστούν άστεγοι, περιλαμβανομένης μίας μελέτης υποδομών και ενός χρονοδιαγράμματος για την εφαρμογή της που θα υποβαλλόταν στο Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης Αττικής προκειμένου να διασφαλιστεί η χρηματοδότηση για την μετεγκατάσταση των αιτούντων²⁶.

4.2 Επεσήμανε επίσης ότι, ως σωματείο, ο πρώτος αιτών δεν μπορεί να υποβάλλει αναφορές στην Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 2 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου²⁷.

4.3 Το Κράτος μέρος δηλώνει επίσης ότι οι αιτούντες δεν έχουν εξαντλήσει όλα τα διαθέσιμα εσωτερικά ένδικα μέσα διότι οι αποφάσεις κατεδάφισης των κατοικιών των αιτούντων υιοθετήθηκαν το 1995 και το 1996, και οι αιτούντες δεν τις προσέβαλαν ενώπιον των αρμόδιων δικαστηρίων. Το Κράτος μέρος αναφέρει, επίσης, ότι οι αιτούντες δεν προσέβαλαν την από 26 Φεβρουαρίου 2013 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, βάσει του επιχειρήματος ότι ήταν μία απλή επιβεβαίωση των αποφάσεων κατεδάφισης του 1995 και 1996, ενώ θα μπορούσαν να είχαν υποβάλει αίτηση ακυρώσεως μαζί με αίτηση αναστολής της εκτέλεσης της απόφασης κατεδάφισης στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών²⁸.

Σχόλια των αιτούντων επί των παρατηρήσεων του Κράτους μέρους για το παραδεκτό

5.1 Στις 4 Αυγούστου 2013, οι αιτούντες υπέβαλαν τα σχόλιά τους επί των παρατηρήσεων του Κράτους μέρους για το παραδεκτό. Ενώ συμφώνησαν ότι με την απόφαση της 13^{ης} Μαΐου 2013 αποφεύχθηκε να μείνουν άστεγοι, οι αιτούντες επεσήμαναν ότι το Κράτος μέρος δεν παρέσχε χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή των μέτρων που αναφέρονται στις παρατηρήσεις του. Υποστηρίζουν, επίσης, ότι ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής μπορεί να τροποποιήσει

²⁶ Το Κράτος μέρος αναφέρει ότι υπάρχει ένα νέο στοιχείο που δεν γνώριζε: η ύπαρξη αθλητικών εγκαταστάσεων στην προορισμένη για την μετεγκατάσταση περιοχή που η «τοπική κοινωνία» εκτιμά πολύ.

²⁷ Παραθέτει τις Διαπιστώσεις που υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή, την 1^η Απριλίου 2004, στην Αναφορά 1002/2001, *Franz Wallmann κ.α. κατά Αυστρίας* και την 9^η Απριλίου 1981 στην Αναφορά 40/1978, *Hartikainen κατά Φιλανδίας*.

²⁸ Το Κράτος μέρος αναφέρει ότι ο δεύτερος αιτών και άλλοι κάτοικοι του καταυλισμού ακολούθησαν αυτή την γραμμή δράσης στο παρελθόν, καθώς υπέβαλαν αίτηση ακύρωσης και αίτημα αναστολής της εντολής κατεδάφισης της 4^{ης} Σεπτεμβρίου 2012. Παρόλο που το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών απέρριψε την αίτηση, τούτο δεν απάλλαξε τους αιτούντες από το να υποβάλουν παρόμοια αίτηση κατά της εντολής κατεδάφισης της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2013, καθώς η από 16 Απριλίου 2013 απόφαση μετεγκατάστασης συνιστούσε νέο στοιχείο που θα μπορούσε να έχει επίδραση στην απόφαση του Διοικητικού Εφετείου.

την από 13 Μαΐου 2013 απόφαση οποτεδήποτε και, επομένως, ζητούν από την Επιτροπή να διατηρήσει τα προσωρινά μέτρα²⁹.

5.2 Ως προς το επιχείρημα του Κράτους μέρους ότι ο πρώτος αιτών δεν μπορεί να υποβάλει αναφορά στην Επιτροπή, οι αιτούντες διατείνονται ότι ένας σύλλογος προσώπων που συστάθηκε για να εκπροσωπήσει τα μέλη του ενώπιον των αρχών για σύνθετα ζητήματα έχει το δικαίωμα του παρίστασθαι ενώπιον της Επιτροπής³⁰. Αναφέρονται στις Διαπιστώσεις που υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή στην υπόθεση *Lubicon Lake Band κατά Καναδά*, στις οποίες η Επιτροπή έκρινε ότι δεν υπάρχει «αντίρρηση στη συλλογική υποβολή, από ομάδα ατόμων που θίγονται με τον ίδιο τρόπο, αναφοράς για τις φερόμενες παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους»³¹. Διατείνονται ότι η κοινότητα των Ρομά Χαλανδρίου είναι μία ομάδα ατόμων που θίγονται με όμοιο τρόπο, και ότι έχουν παράσχει στην Επιτροπή το καταστατικό του πρώτου αιτούντος -του Πολιτιστικού Συλλόγου Η Ελπίδα- που περιέχει κατάλογο με όλα τα μέλη του, και παρέχει στον πρόεδρό του, τον δεύτερο αιτούντα, δικαίωμα εκπροσώπησης όλων αυτών.

5.3 Ως προς το επιχείρημα του Κράτους μέρους ότι δεν έχουν εξαντληθεί τα εσωτερικά ένδικα μέσα, οι αιτούντες υποστηρίζουν ότι οι αποφάσεις έξωσης του 1995 και του 1996 δεν εκτελέστηκαν επειδή οι αρχές αποφάσισαν το 1999 να αναστείλουν όλες τις εξώσεις έως ότου η κοινότητα των Ρομά να μπορεί να μεταστεγαστεί. Οι αιτούντες διατείνονται ότι έμειναν, επομένως, στον καταυλισμό 17 χρόνια με την θεμιτή προσδοκία ότι δεν θα υφίσταντο αναγκαστική έξωση προτού τους παρασχεθεί εναλλακτική στέγαση. Θεωρούν ότι, εφόσον δεν επεδίωξε να εκτελέσει τις αποφάσεις έξωσης του 1995 και του 1996, το Κράτος μέρος σιωπηρά συναίνεσε στην παρουσία τους στο «Εθνικό Νομισματοκοπείο» για 17 χρόνια. Επιπλέον, για να είναι σε θέση να αμφισβητήσουν την απόφαση έξωσης, το Κράτος μέρος θα έπρεπε να είχε εκκινήσει νέα διαδικασία έξωσής τους, την οποία αυτοί θα

²⁹ Οι αιτούντες αναφέρονται στις αθλητικές εγκαταστάσεις που βρίσκονται στην προοριζόμενη για τη μετεγκατάστασή τους περιοχή και εκφράζουν ανησυχία για την πιθανότητα η εναντίωση της «τοπικής κοινωνίας» στην καταστροφή ή μεταφοράς τους θα είχε ως συνέπεια να καταστεί ανεφάρμοστη η από 16 Απριλίου 2013 απόφαση που διέταξε την μετεγκατάστασή τους στον χώρο.

³⁰ Οι αιτούντες αναφέρονται στην υπόθεση *Hartikainen κατά Φιλανδίας*, στην οποία η Επιτροπή έκρινε ότι ο Γενικός Γραμματέας συλλόγου μπορούσε να είχε υποβάλει αναφορά «εάν είχε δώσει τα ονόματα και τις διευθύνσεις των ατόμων που ισχυριζόταν ότι εκπροσωπούσε, μαζί με πληροφορίες για το δικαίωμά του να ενεργήσει για λογαριασμό τους» (παρ.3).

³¹ Αναφορά 167/1984, απόφαση επί του παραδεκτού της 22ας Ιουλίου 1987, παρ. 32.1. Οι αιτούντες αναφέρονται επίσης στην Αναφορά 38/2006, *Zentralrat Deutscher Sinti and Roma κ.α. κατά Γερμανίας*, απόφαση που υιοθετήθηκε στις 22 Φεβρουαρίου 2008, και Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, *Gorraiz Lizarraga κ.α. κατά Ισπανίας, ατομική αναφορά υπ'αρ. 62543/00*, 27 Απριλίου 2004.

μπορούσαν να αμφισβητήσουν ενώπιον των δικαστηρίων. Οι αιτούντες επισημαίνουν, περαιτέρω, ότι το Κράτος μέρος δεν παρείχε παραδείγματα νομολογίας που να αποδεικνύουν ότι θα υπήρχαν διαθέσιμα ένδικα μέσα κατά των αποφάσεων έξωσης του 1995 και 1996. Σχετικά με το επιχείρημα του Κράτους μέρους ότι θα έπρεπε να είχαν προσβάλει την εντολή κατεδάφισης της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2013 ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, οι αιτούντες λένε ότι, δεδομένων των προηγούμενων αποφάσεων για το ίδιο θέμα αυτού του Δικαστηρίου, συγκεκριμένα της απόρριψης της αίτησης ακυρώσεώς τους, που εκδόθηκε στις 12 Νοεμβρίου 2012³², δεν είχαν καμία προοπτική επιτυχίας. Επαναλαμβάνουν ότι υπέβαλαν αίτημα στον Εισαγγελέα Περιβάλλοντος του Πρωτοδικείου Αθηνών για την αναστολή της κατεδάφισης έως την μετεγκατάσταση, αλλά δεν έλαβαν ποτέ απάντηση.

Παρατηρήσεις του Κράτους μέρους επί της ουσίας

6.1 Στις 25 Νοεμβρίου 2013, το Κράτος μέρος υπέβαλε τις παρατηρήσεις του επί της ουσίας της αναφοράς. Το Κράτος μέρος επαναλαμβάνει ότι ο καταυλισμός των Ρομά είναι αυθαίρετος, καθώς κτίστηκε εκτός της πολεοδομικής ζώνης και σε ιδιωτική ιδιοκτησία, θίγοντας τα δικαιώματα ιδιοκτησίας αρκετών ατόμων, και ότι οι αρμόδιες αρχές έχουν επομένως την υποχρέωση να τον κατεδαφίσουν. Οι αρχές συμμορφώθηκαν με την υποχρέωση αυτή στις 24 Μαΐου 1996, όταν εκδόθηκαν οι αποφάσεις κατεδάφισης. Αυτές οι αποφάσεις καταστήθηκαν τελεσίδικες, διότι οι αιτούντες παρέλειψαν να τις προσβάλουν. Οι αποφάσεις έχουν πυροδοτήσει μια σειρά άλλων αποφάσεων που έλαβαν οι δικαστικές και οι διοικητικές αρχές με σκοπό την εφαρμογή τους.

6.2 Το Κράτος μέρος αναφέρει, επίσης, ότι έχει υιοθετήσει μία προσέγγιση διπλής κατεύθυνσης: α) να καταβάλλει κάθε προσπάθεια για τον προσδιορισμό κατάλληλης εναλλακτικής στέγασης για την θιγείσα κοινότητα των Ρομά και β) να απέχει από την εκτέλεση των αποφάσεων κατεδάφισης έως ότου βρεθεί μία προσωρινή λύση. Επιπλέον, υφίσταται αναπόσπαστος δεσμός ανάμεσα στην υποχρέωση αποκατάστασης του δικαιώματος στην ιδιοκτησία των ιδιοκτητών και την υποχρέωση διασφάλισης εναλλακτικού προσωρινού καταλύματος για τους ενδιαφερόμενους Ρομά.

³² Βλ. παρ. 2.3.

6.3 Το Κράτος μέρος αναφέρει ότι ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής έχει λάβει αρκετά μέτρα για να προσδιορίσει μία κατάλληλη περιοχή μετεγκατάστασης, βάσει σχετικής νομοθεσίας³³ που τον/την ορίζει αρμόδια αρχή για τον προσδιορισμό εκτάσεων προσωρινής μετεγκατάστασης «πλανοδίων». Στις 16 Απριλίου 2013, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής αποφάσισε να μετεγκαταστήσει τους αιτούντες στην περιοχή του Νομισματοκοπείου στο Χαλάνδρι (εφεξής αναφερόμενη ως πρώτη απόφαση μετεγκατάστασης). Ωστόσο, αυτή η απόφαση δεν μπόρεσε να εφαρμοστεί διότι οι κάτοικοι της περιοχής κατέθεσαν αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας με τον ισχυρισμό ότι η αξία της περιουσίας τους θα μειωνόταν. Στις 28 Ιουνίου 2013, το Συμβούλιο διέταξε να μην εφαρμοστεί η πρώτη απόφαση μετεγκατάστασης. Τον Ιούλιο 2013, οι αρμόδιες αρχές ενημέρωσαν τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής ότι η χρηματοδότηση για την υλοποίηση της μετεγκατάστασης δεν εγκρίθηκε. Κατά συνέπεια, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής προσπάθησε να προσδιορίσει νέο χώρο μετεγκατάστασης. Στις 31 Ιουλίου 2013, η Διεύθυνση Περιβάλλοντος Αττικής επιθεώρησε και πρότεινε μια δημόσια έκταση –ΑΒΚ 354- που βρίσκεται στον Δήμο Μεγαρέων. Στις 7 Αυγούστου 2013, ο Δήμαρχος Μεγαρέων συμφώνησε και δήλωσε ότι ο δήμος θα παρείχε νερό, ηλεκτρικό, συγκοινωνία και πρωτοβάθμια περίθαλψη στην κοινότητα των Ρομά. Στις 18 Οκτωβρίου 2013, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής εξέδωσε δεύτερη απόφαση μετεγκατάστασης που όριζε τη δημόσια έκταση ΑΒΚ 354 στον Δήμο Μεγαρέων ως τον νέο χώρο μετεγκατάστασης με την ολοκλήρωση των όρων που τίθενται στην σχετική νομοθεσία³⁴.

6.4 Το Κράτος μέρος αναφέρει ότι παρόλο που οι αποφάσεις κατεδάφισης του 1996 είναι οριστικές και παραμένουν εν ισχύ, δεν λήφθηκαν συγκεκριμένα πρακτικά μέτρα για την απομάκρυνση των αιτούντων από την τωρινή τους τοποθεσία. Το Κράτος μέρος θεωρεί, επομένως, ότι το αίτημα της Επιτροπής να μην καταστούν οι αιτούντες άστεγοι έχει εκπληρωθεί.

6.5 Το Κράτος μέρος θεωρεί, επίσης, ότι, δεδομένου ότι οι αιτούντες δεν έχουν υποστεί έξωση, οι ισχυρισμοί τους για παραβίαση του άρθρου 7 του Συμφώνου είναι αβάσιμοι. Θεωρεί, ακόμη, ότι η αποχή των αρχών από την εφαρμογή των αποφάσεων

³³ Κοινή Υπουργική Απόφαση 23641/2003 που τροποποίησε την Υγειονομική Διάταξη του 1983 για τους καταυλισμούς πλανοδίων.

³⁴ Άρθρο 3 της Κ.Υ.Α. 23641/2003 για τα έργα υποδομής και τις υγειονομικές απαιτήσεις.

κατεδάφισης μέχρι την ανεύρεση ενός χώρου μετεγκατάστασης δεν μπορεί να θεωρηθεί «παρότρυνση» παραμονής στον καταυλισμό. Αναφέρει, επίσης, ότι οι αρχές έλαβαν διάφορα μέτρα για να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης εκεί, περιλαμβανομένου του καθαρισμού, της απομάκρυνσης μπαζών και της αποκομιδής απορριμμάτων. Το Κράτος μέρος ενημερώνει, ότι μεταξύ του 2002 και του 2009 εφαρμόστηκε ένα πρόγραμμα στεγαστικών δανείων για τους Έλληνες Ρομά και ότι ορισμένοι από τους κατοίκους του καταυλισμού επωφελήθηκαν από αυτό³⁵. Όμως, το 2007, ο πρώτος αιτών απέστειλε επιστολή στο Υπουργείο Εσωτερικών αναφέροντας ότι οι οικογένειες των οποίων τα δάνεια εγκρίθηκαν δεν θα μετακινούνταν από τον καταυλισμό έως ότου να εγκριθούν τα δάνεια όλων των οικογενειών που υπέβαλαν αίτηση. Το Κράτος μέρος θεωρεί ότι μία τέτοια θέση «όλα ή τίποτα» δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή και καταλήγει ότι οι ισχυρισμοί των αιτούντων βάσει του άρθρου 17, αφεαυτού ή σε συνδυασμό με το άρθρο 2, και βάσει του άρθρου 23, πρέπει επίσης να θεωρηθούν ότι δεν έχουν στοιχειοθετηθεί.

6.6 Ως προς το άρθρο 26, το Κράτος μέρος θεωρεί ότι οι αιτούντες δεν υπήρξαν θύματα διακρίσεων: οι αρχές κατέβαλλαν συνεχώς προσπάθειες για να προσδιορίσουν και να καθορίσουν κατάλληλα καταλύματα για τη μετεγκατάστασή τους, και οι καθυστερήσεις στην ανεύρεση τους δεν συνδέονται με την εθνοτική καταγωγή των αιτούντων αλλά προκύπτουν από τις προκλήσεις με τις οποίες ήρθαν αντιμέτωπες οι αρχές. Επιπρόσθετα, η μη εκτέλεση των αποφάσεων κατεδάφισης καταδεικνύει ότι το Κράτος μέρος έλαβε υπόψη ότι οι Ρομά είναι μία ευάλωτη κοινωνική ομάδα, της οποίας οι ανάγκες στέγασης πρέπει να καλυφθούν επαρκώς. Το πρόγραμμα δανειοδότησης αποτελεί επίσης ένα ειδικό μέτρο υπέρ της κοινότητας των Ρομά, περιλαμβανομένων των αιτούντων. Το Κράτος μέρος καταλήγει ότι το άρθρο 26 του Συμφώνου δεν έχει παραβιαστεί.

6.7 Το Κράτος μέρος επαναλαμβάνει ότι η αναφορά είναι απαράδεκτη λόγω έλλειψης ενεργητικής νομιμοποίησης των αιτούντων. Υποδεικνύει ότι δεν τοποθετήθηκαν επαρκώς σχετικά με την διάκριση μεταξύ των αναφορών που υποβάλλονται από φυσικά πρόσωπα και εκείνων που υποβάλλονται από νομικά πρόσωπα, και ότι σύμφωνα με την νομολογία της Επιτροπής, οι αναφορές που υποβάλλονται από

³⁵ Ανέφερε ότι 64 οικογένειες από τον καταυλισμό ήταν δικαιούχοι του προγράμματος, από τις οποίες 16 πέτυχαν εκταμίευση του δανείου. Ωστόσο, οι δικαιούχοι είναι ελεύθεροι να αποφασίσουν εάν, πώς και πού θα χρησιμοποιήσουν το δάνειο.

νομικά πρόσωπα είναι απαράδεκτες³⁶. Το Κράτος μέρος επαναλαμβάνει επίσης ότι οι αιτούντες δεν εξάντλησαν όλα τα διαθέσιμα εσωτερικά ένδικα μέσα και απορρίπτει το επιχείρημα των αιτούντων ότι η μη εκτέλεση των αποφάσεων του 1995 και του 1996 δημιούργησε μία «θεμιτή προσδοκία» ότι δεν θα υφίσταντο έξωση, διότι μία εκτελεστή απόφαση μπορεί πάντοτε να εκτελεστεί.

Σχόλια των αιτούντων επί των παρατηρήσεων του Κράτους μέρους και περαιτέρω παρατηρήσεις

7.1 Στα σχόλιά τους με ημερομηνία 3 Φεβρουαρίου 2014, οι αιτούντες αναφέρουν ότι το Κράτος μέρος δεν ακολουθεί την προσέγγιση διπλής κατεύθυνσης που περιέγραψε: στις 8 Νοεμβρίου 2013, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής εξέδωσε μία νέα απόφαση κατεδάφισης που θα εκτελούνταν στις 25 Φεβρουαρίου 2014, παρόλο που δεν είχε αποφασιστεί μετεγκατάσταση. Το Κράτος μέρος δεν αναφέρεται σε αυτή την απόφαση στις παρατηρήσεις του και οι αιτούντες ενημερώθηκαν για αυτή μόλις στις 10 Ιανουαρίου 2014. Οι αιτούντες αναφέρουν, επίσης, ότι στις 18 Οκτωβρίου 2013 ελήφθη η δεύτερη απόφαση μετεγκατάστασης- χωρίς προηγούμενη διαβούλευση με την κοινότητα, η οποία ενημερώθηκε για την υιοθέτησή της στις 25 Νοεμβρίου 2013.

7.2 Οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι το Κράτος μέρος δεν ενημέρωσε την Επιτροπή ότι ο Δήμαρχος Μεγαρέων συναίνεσε στη μετεγκατάσταση στη δημόσια έκταση ΑΒΚ 254 της κοινότητας των Ρομά Μεγάρων, αλλά όχι της κοινότητας των Ρομά Χαλανδρίου. Επιπλέον, η έκταση βρίσκεται σε απομονωμένη περιοχή εκτός κατοικημένης αστικής ζώνης των Μεγάρων, σε βουνοκορφή. Η απόφαση μετεγκατάστασης στοχεύει στο να κρατήσει τα μέλη της κοινότητας των Ρομά εκτός αστικών περιοχών και συνιστά «απόφαση τύπου απαρτχάιντ». Στις 13 Δεκεμβρίου 2013, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής εξέδωσε νέα απόφαση με την οποία όριζε ότι παρόλο που οι αρχές των Μεγάρων και της Μάνδρας ήταν αντίθετες στην μετεγκατάσταση της κοινότητας των Ρομά στη δημόσια έκταση ΑΒΚ 354, η απόφαση μετεγκατάστασης παρέμενε ισχυρή³⁷.

³⁶ Βλ. *Hartikainen κατά Φιλανδίας και Lubicon Lake Band κατά Καναδά*.

³⁷ Οι αιτούντες αναφέρουν ότι, στις 14 Ιανουαρίου 2013, ο Δήμαρχος Μεγαρέων ανακοίνωσε ότι θα παραιτούνταν εάν δεν ανακαλείτο η δεύτερη απόφαση μετεγκατάστασης. Στις 15 Ιανουαρίου 2013, ο Δήμαρχος Μεγαρέων ανακοίνωσε ότι ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής είχε παραιτηθεί επειδή, όπως ισχυρίστηκε, υπέγραψε τις αμφισβητούμενες αποφάσεις μετεγκατάστασης.

7.3 Στις 24 Δεκεμβρίου 2013, οι αιτούντες κατέθεσαν διοικητική προσφυγή (αίτηση θεραπείας) στον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής ζητώντας την ακύρωση της δεύτερης απόφασης μετεγκατάστασης, ισχυριζόμενοι ότι ήταν παράνομη, διότι η θιγόμενη κοινότητα των Ρομά και οι αρχές των Μεγάρων δεν είχαν ερωτηθεί³⁸. Ζήτησαν, ακόμα, την εφαρμογή της πρώτης απόφασης για μετεγκατάσταση. Κατά την υποβολή της αναφοράς, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής δεν είχε δώσει απάντηση.

7.4 Οι αιτούντες επαναλαμβάνουν ότι το Κράτος μέρος έχει προσπαθήσει να προχωρήσει στην έξωσή τους αρκετές φορές, χωρίς να λάβει μέτρα για την διασφάλιση της μετεγκατάστασής τους, και ότι η έξωση και η κατεδάφιση των κατοικιών τους έχει αποφευχθεί μόνο χάρη στα προσωρινά μέτρα της Επιτροπής. Οι αιτούντες υποστηρίζουν ότι αυτές οι ενέργειες είναι χαρακτηριστικές της «στάσης» του Κράτους μέρους απέναντι στους Ρομά³⁹.

7.5 Σχετικά με το επιχείρημα του Κράτους μέρους ότι το άρθρο 7 του Συμφώνου δεν παραβιάστηκε διότι αυτοί δεν υπέστησαν έξωση, οι αιτούντες συμπεραίνουν ότι η έξωσή τους θα στοιχειοθετούσε επομένως παραβίαση του άρθρου 7. Θεωρούν ότι τα μεγάλα ποσά από τον προϋπολογισμό που επενδύθηκαν για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στο καταυλισμό δείχνουν ότι το Κράτος μέρος ενέκρινε την εκεί παρουσία τους.

7.6 Οι αιτούντες αναφέρουν, επίσης, ότι επαρκείς συνθήκες διαβίωσης δεν μπορούν να διασφαλισθούν μόνο με υπηρεσίες όπως καθαρισμός, απομάκρυνση μπαζών και αποκομιδή απορριμμάτων. Αυτή η επένδυση, που αφορούσε μόνο σε μία επιχείρηση το 2007, συνδέεται με ένα σκάνδαλο, καθώς μέρος της επιχείρησης βασίστηκε σε πλαστά έγγραφα⁴⁰. Θεωρούν ότι το επιχείρημα του Κράτους μέρους που αφορά στο πρόγραμμα χορήγησης δανείων είναι άσχετο, καθώς οι πρόσφατες αποφάσεις για μετεγκατάσταση αφορούν όλους τους Ρομά που ζουν στον καταυλισμό, ανεξάρτητα από το εάν επωφελήθηκαν από κάποιο δάνειο ή όχι. Επιπρόσθετα, αφού συνειδητοποίησαν ότι τα 60.000 ευρώ που δόθηκαν από το πρόγραμμα δεν θα ήταν

³⁸ Οι αιτούντες επικαλούνται απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Μεγαρέων της 26^{ης} Νοεμβρίου 2013, που διαμαρτυρόταν ενάντια στην δεύτερη απόφαση μετεγκατάστασης, και τη χαρακτήριζε παράνομη και καταχρηστική.

³⁹ Παρέχουν αρκετά παραδείγματα κοινοτήτων Ρομά που υπέστησαν έξωση χωρίς μετεγκατάσταση ή που μετεγκαταστάθηκαν σε απομονωμένες περιοχές κατά το διάστημα μεταξύ 2012 και 2014.

⁴⁰ Οι αιτούντες αναφέρουν ότι ο Δήμαρχος Χαλανδρίου και άλλοι αξιωματούχοι υποχρεώθηκαν να αποδώσουν σχεδόν το ήμισυ της επένδυσης και επί του παρόντος βρίσκονται με εγγύηση, στο πλαίσιο ποινικής έρευνας σχετικά με αυτούς τους ισχυρισμούς.

αρκετά για επαρκή στέγαση, ζήτησαν από τις αρχές να δώσουν δάνεια σε όλες τις οικογένειες και κατόπιν να συγκεντρώσουν τα χρήματα για να γίνει μετεγκατάσταση του καταυλισμού στο σύνολό του, όπως είχε γίνει με επιτυχία σε άλλες περιοχές της Ελλάδας⁴¹. Οι αιτούντες καταλήγουν, συνεπώς, ότι οι ισχυρισμοί τους στη βάση των άρθρων 7, 17 και 23, αφ'εαυτών ή σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του Συμφώνου, είναι τεκμηριωμένοι.

7.7 Αναφορικά με το άρθρο 26, οι αιτούντες υποστηρίζουν ότι το Κράτος μέρος δεν παρείχε παραδείγματα για να ανατρέψει το επιχείρημά τους ότι μόνον οι Ρομά εξαναγκάστηκαν να ζουν σε απάνθρωπες συνθήκες για περισσότερο από 12 χρόνια, λόγω της καθυστέρησης των αρχών να τους παράσχουν επαρκή στέγαση. Οι αρχές θέλουν να τους στείλουν σε μία μη κατοικήσιμη βουνοκορφή χωρίς να διαβουλευθούν μαζί τους και χωρίς να απαντήσουν στις διαμαρτυρίες τους στις αρμόδιες αρχές. Οι αρχές δίνουν προνομιακή μεταχείριση σε άλλες εθνοτικά ή κοινωνικά ευάλωτες ομάδες, ενώ οι Ρομά υφίστανται συνεχώς διακρίσεις. Ως προς αυτό, οι αιτούντες αναφέρονται στα μέτρα που λήφθηκαν για τους σεισμόπληκτους και τους παλιννοστούντες Έλληνες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Ως προς την πρώτη ομάδα, υπογραμμίζουν ότι οι διαδικασίες για μετεγκατάσταση είναι πολύ ταχύτερες από αυτές για την μετεγκατάσταση των Ρομά. Το γεγονός ότι αρμόδια για αυτή είναι η κεντρική διοίκηση, αντί για τις τοπικές αρχές που είναι πιο ευαίσθητες στις αντιδράσεις της τοπικής κοινωνίας, είναι καθοριστικό για την μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των διαδικασιών που ισχύουν για τους σεισμόπληκτους. Ως προς την δεύτερη ομάδα, αναφέρουν ότι ένας νόμος ρυθμίζει τον επαναπατρισμό και την μετεγκατάσταση των Ελλήνων της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, ενώ πολλαπλοί νόμοι ισχύουν για την μετεγκατάσταση των Ρομά. Επιπλέον, οι παλιννοστούντες επωφελούνται από μια σειρά μέτρων για την στέγαση, περιλαμβανομένων επιδοτήσεων για μίσθωση, οικοδομικών αδειών και δωρεάν οικοπέδων, ενώ οι Ρομά όχι, καθώς και από ένα πολύ πιο προνομιακό πρόγραμμα χορήγησης δανείων⁴².

7.8 Όσον για το παραδεκτό της αναφοράς, οι αιτούντες επαναλαμβάνουν ότι ο δεύτερος αιτών εξουσιοδοτείται από το καταστατικό του συλλόγου να εκπροσωπεί όλα τα μέλη του και ότι οι κάτοικοι του καταυλισμού των Ρομά στο Χαλάνδρι

⁴¹ Αναφέρουν ότι ο Συνήγορος του Πολίτη και η Ανεξάρτητη Εμπειρογνώμονας για τα Δικαιώματα των Μειονοτήτων επέκριναν το πρόγραμμα δανειοδότησης. Βλ. A/HRC/10/11/Add.3.

⁴² Οι αιτούντες υποβάλλουν υπόμνημα της INTERIGHTS σε υπόθεση ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Δεν έχουν δοθεί περαιτέρω στοιχεία για την υπόθεση ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

κατέθεσαν αναφορά συλλογικά στην Επιτροπή μέσω του «αρχηγού τους»⁴³. Επαναλαμβάνουν, ακόμα, ότι δεν υπάρχουν άλλα διαθέσιμα ένδικα μέσα για αυτούς, και επισημαίνουν ότι το Κράτος μέρος δεν σχολίασε την απουσία απάντησης στο από 30 Απριλίου 2013 αίτημά τους στην Εισαγγελέα Περιβάλλοντος του Πρωτοδικείου Αθηνών. Σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας των ιδιοκτητών των οικοπέδων όπου βρίσκεται ο καταυλισμός, οι αιτούντες αναφέρουν ότι αυτοί έχουν ήδη αποζημιωθεί.

7.9 Στις 26 Σεπτεμβρίου, στις 16 Οκτωβρίου, στις 26 Νοεμβρίου και στις 18 Δεκεμβρίου 2014, οι αιτούντες υπέβαλαν περαιτέρω παρατηρήσεις στην Επιτροπή. Ισχυρίζονται ότι, στις 25 Σεπτεμβρίου 2014, 12 κάτοικοι του καταυλισμού ενημερώθηκαν ότι τα σπίτια τους θα κατεδαφίζονταν στις 30 Σεπτεμβρίου 2014. Εκείνη την ημερομηνία ξεκίνησε διαδικασία κατεδάφισης, αλλά ακυρώθηκε λόγω αντίστασης της κοινότητας των Ρομά και ομάδων αλληλεγγύης. Την 1^η Οκτωβρίου, κατόπιν διαπραγματεύσεων με τις τοπικές αρχές, κατεδαφίστηκαν πέντε εγκαταλελειμμένα καταλύματα και ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής έδωσε έξι μήνες στον Δήμο Χαλανδρίου για την μετεγκατάσταση των οικογενειών που ζούσαν στα υπόλοιπα 61 καταλύματα. Στην διάρκεια αυτής της περιόδου, έγιναν αρκετές έννομες ενέργειες, περιλαμβανομένων αιτήσεων ακύρωσης κατά της δεύτερης απόφασης μετεγκατάστασης της 18^{ης} Οκτωβρίου 2013, που υποβλήθηκαν στο Συμβούλιο Επικρατείας από τους Δήμους Μεγαρέων και Μάνδρας και από τους αιτούντες⁴⁴. Οι αιτούντες υπέβαλαν ακόμα στην Επιτροπή εξουσιοδοτήσεις 20 κατοίκων του καταυλισμού των Ρομά στο Χαλάνδρι προς τον Πολιτιστικό Σύλλογο «Η Ελπίδα», προκειμένου να δράσει για λογαριασμό τους⁴⁵.

7.10 Οι αιτούντες αναφέρουν επίσης ότι, στις 27 Σεπτεμβρίου 2014, ο Αντιδήμαρχος Χαλανδρίου τέθηκε επικεφαλής διερευνητικής επίσκεψης στη δημόσια έκταση ΑΒΚ 354, για να αξιολογήσει εάν η κοινότητα των Ρομά μπορούσε να μετεγκατασταθεί εκεί. Στις 29 Σεπτεμβρίου 2014, απέστειλε επιστολή στον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής αναφέροντας ότι η τοποθεσία ήταν ακατάλληλη

⁴³ Παραθέτουν τις Διαπιστώσεις της Επιτροπής για την υπόθεση *Lubicon Lake Band κατά Καναδά*.

⁴⁴ Όλες εκκρεμούσαν τον καιρό της υποβολής των σχολίων.

⁴⁵ Αικατερίνη Καλαμιώτη, Στυλιανός Καλαμιώτης (Πρόεδρος του Συλλόγου «Η Ελπίδα»), Ιωάννης Κάτσαρης, Μαρία Μήτρου, Δημήτριος Μήτρου, Παναγιώτης Μήτρου, Πέτρος Λουκάς, Χρήστος Μήτρου, Γεώργιος Κατσιπουρνάς, Ευάγγελος Μήτρου, Χρήστος Παριανός, Δημήτριος Λουκάς, Σπυρίδων Λουκάς, Κωνσταντίνος Λουκάς, Ευαγγελία Λουκά, Ελένη Καλαμιώτη, Δημήτριος Καλαμιώτης, Θωμάς Μήτρου, Παναγιώτης Μήτρου και Φωτεινή Κωνσταντίνου.

και δεν ήταν έτοιμη να υποδεχθεί κανέναν: δεν είχαν γίνει έργα⁴⁶, η τοποθεσία ήταν απομονωμένη, καθώς βρισκόταν 12 χιλιόμετρα από την πλησιέστερη διασταύρωση, δεν υπήρχαν σχολεία ή άλλου είδους υποδομή εκεί κοντά και ήταν εκτεθειμένη σε χαμηλές θερμοκρασίες. Επιπλέον, δεν υπήρχαν προστατευτικά εμπόδια κατά των πτώσεων σε γκρεμούς, υπήρχαν ετοιμόρροπα κτίρια, ανοικτά αποχετευτικά φρεάτια και δεν υπήρχε σύνδεση με το δίκτυο ηλεκτρικού ρεύματος. Ο Αντιδήμαρχος Χαλανδρίου ζήτησε επομένως, από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής να διασφαλίσει ότι ο όποιος χώρος μετεγκατάστασης θα τηρούσε τα διεθνή και εθνικά πρότυπα επαρκούς στέγασης.

7.11 Στις 27 Οκτωβρίου 2014, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής απάντησε στην επιστολή, προσδιορίζοντας 16 περιοχές στο Χαλάνδρι κατάλληλες για την μετεγκατάσταση. Δόθηκε αντίγραφο στην κοινότητα. Στις 20 Νοεμβρίου 2014, ο Δήμαρχος Χαλανδρίου απάντησε, απορρίπτοντας όλες τις προτεινόμενες περιοχές. Οι αιτούντες ισχυρίζονται ότι δεν ρωτήθηκαν για τις προτεινόμενες από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής περιοχές και ότι δεν δέχθηκαν να μετεγκατασταθούν οπουδήποτε στην Αττική. Στις 26 Νοεμβρίου 2014, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής απέστειλε επιστολή στον Δήμαρχο Χαλανδρίου υπενθυμίζοντας ότι ήταν ευθύνη του Δήμου να μετεγκαταστήσει την κοινότητα των Ρομά και ότι οι τοποθεσίες που προσδιορίστηκαν ως πιθανοί χώροι μετεγκατάστασης μπορούσαν να αλλάξουν από τις δημοτικές αρχές. Στην επιστολή αναφερόταν ακόμα ότι εάν η κοινότητα των Ρομά δεν μετεγκαθίστατο σε αυτές τις προσδιορισθείσες περιοχές, θα μετεγκαθίστατο στη δημόσια έκταση ABK 354. Οι αιτούντες έμαθαν για αυτή την επιστολή στο διαδίκτυο. Στις 14 Δεκεμβρίου 2014, απέστειλαν επιστολή στα Υπουργεία Εσωτερικών και Δικαιοσύνης αναφέροντας ότι είχαν επισκεφθεί τις περιοχές που προσδιορίστηκαν από τον Γενικό Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής για την μεταστέγασή τους και ότι ήταν αποδεκτές. Κατά συνέπεια, ζήτησαν να επιλεγούν το συντομότερο δυνατό οι περιοχές μετεγκατάστασης, σε συνεννόηση με αυτούς.

7.12 Οι αιτούντες δηλώνουν επίσης ότι, επειδή δεν τους δόθηκε αποτελεσματική νομική βοήθεια, μπορεί να μην είναι σε θέση να προσφύγουν κατά βασικών

⁴⁶Έχει δοθεί αντίγραφο της επιστολής και ανεπίσημη μετάφρασή της. Οι αιτούντες κατέθεσαν και φωτογραφίες της περιοχής.

αποφάσεων στην υπόθεσή τους⁴⁷. Υποστηρίζουν ότι ο Δήμος Χαλανδρίου δεν έχει εκδώσει τα έγγραφα που θα τους επέτρεπαν να έχουν πρόσβαση σε νομική βοήθεια μέσω του «ευεργετήματος πενίας»⁴⁸. Πρόσθεσαν ότι, την 1^η Ιουλίου 2014, κατέθεσαν αίτηση στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών για να επικαιροποιήσει την απόφαση κατεδάφισης της 28^{ης} Μαΐου 2012 και να μην αποστείλει την έκθεση αυτοψίας του 2014 στις φορολογικές αρχές⁴⁹, προκειμένου να αποφευχθούν υπερβολικά πρόστιμα. Κατά το χρονικό σημείο της υποβολής των σχολίων τους, ο Εισαγγελέας δεν είχε απαντήσει.

7.13 Οι αιτούντες επαναλαμβάνουν ότι όλες οι αποφάσεις κατεδάφισης που εξέδωσαν οι αρχές αντιτίθενται στο διεθνές και εθνικό δίκαιο, καθώς δεν υπήρξε διαβούλευση με τους αιτούντες και δεν λήφθηκαν αποτελεσματικά μέτρα για τη μετεγκατάστασή τους. Επαναλαμβάνουν επίσης ότι περίμεναν πάνω από 15 χρόνια να τους παρασχεθεί επαρκής στέγαση και μονιμότητα κατοικίας Κράτος μέρος, κατά παράβαση των διεθνών υποχρεώσεών του.

Περαιτέρω παρατηρήσεις από το Κράτος μέρος

8.1 Σε περαιτέρω υπόμνημά του στις 25 Απριλίου 2014, το Κράτος μέρος επαναλαμβάνει ότι οι αιτούντες δεν εξάντλησαν όλα τα διαθέσιμα εθνικά ένδικα μέσα. Ενημερώνει ότι στις 12 Μαρτίου 2014, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής απέρριψε τη διοικητική προσφυγή που υπέβαλαν οι αιτούντες κατά της δεύτερης απόφασης μετεγκατάστασης. Επίσης, αναφέρει ότι οι αιτούντες δεν έχουν κάνει χρήση άλλου ένδικου μέσου κατά αυτής της απόφασης, ενώ θα μπορούσε να προσβληθεί ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας με αίτηση ακύρωσης.

8.2 Το Κράτος μέρος αναφέρει ότι η εκτέλεση της νέας απόφασης κατεδάφισης της 8^{ης} Νοεμβρίου 2013, που προγραμματίστηκε για τις 25 Φεβρουαρίου 2014, αναβλήθηκε για τις 17 Ιουνίου 2014 με την από 19 Φεβρουαρίου 2014 απόφαση του

⁴⁷ Οι αιτούντες αναφέρουν ότι μέχρι τώρα η νομική εκπροσώπησή τους ενώπιον της δικαιοσύνης είχε διεξαχθεί από εθελοντές του Ελληνικού Παρατηρητηρίου του Ελσίνκι, όμως αυτό, λόγω έλλειψης χρημάτων, δεν μπορούσε να τους παρέχει τέτοια βοήθεια. Αναφέρουν επίσης, ότι λόγω άρνησης παροχής νομικής βοήθειας, εμποδίστηκαν από την εκδίκαση δύο αιτήσεων ακυρώσεως και αναστολής της από 18 Οκτωβρίου 2013 απόφασης, οι οποίες υποβλήθηκαν στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών.

⁴⁸ Ενημερώνουν ακόμη ότι ο Εισαγγελέας διέταξε νέα ποινική έρευνα εις βάρος τους.

⁴⁹ Σε αυτή την έκθεση, που εκδόθηκε το 2014, διαπιστώθηκε ότι, με ορισμένες εξαιρέσεις, οι κατασκευές που καταγράφηκαν στον καταυλισμό των Ρομά Χαλανδρίου το 1995 δεν συνέπιπταν καθόλου με αυτές του 2014.

Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, για να καταστεί δυνατή η ταυτόχρονη διεξαγωγή της κατεδάφισης και της μετεγκατάστασης. Η αναβολή προκλήθηκε επίσης από καθυστερήσεις των έργων λόγω των ένδικων μέσων που κατέθεσε ο Δήμος Μεγαρέων⁵⁰ και λόγω ορισμένων δυσχερειών που σχετίζονταν με την Υπηρεσία Δόμησης και το Δασαρχείο Μεγάρων, καθώς και την Υπηρεσία Αποκατάστασης Σεισμοπλήκτων.

8.3 Το Κράτος μέρος αναφέρει ότι συνεχίζει να ακολουθεί την προσέγγιση διπλής κατεύθυνσης. Επίσης, δηλώνει ότι η από 13 Δεκεμβρίου 2013 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, που τροποποιεί την από 18 Οκτωβρίου 2013 δεύτερη απόφαση μετεγκατάστασης, εκδόθηκε προκειμένου να διευκρινιστούν τα διοικητικά όρια της δημόσιας έκτασης ΑΒΚ 354, που μοιράζονται οι Δήμοι Μεγαρέων και Μάνδρας. Αυτή η απόφαση πληρούσε όλες τις νομικές προϋποθέσεις και λήφθηκαν αρκετά τεχνικά προπαρασκευαστικά μέτρα για την μετεγκατάσταση. Ο Συνήγορος του Πολίτη και ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής διαβουλεύθηκαν με τον θιγόμενο πληθυσμό των Ρομά για την μετεγκατάστασή τους, αλλά ο πληθυσμός των Ρομά δεν υπέβαλε ποτέ τις απόψεις του.

8.4 Όσο για τους ιδιοκτήτες των οικοπέδων όπου βρίσκεται ο καταυλισμός, το Κράτος μέρος αναφέρει ότι έλαβαν αποζημίωση λόγω της αδυναμίας του Κράτους να μετεγκαταστήσει την κοινότητα των Ρομά, αλλά το αίτημά τους για ανάκτηση των οικοπέδων τους δεν ικανοποιήθηκε⁵¹. Όσον αφορά στο αίτημα των αιτούντων για μετεγκατάσταση του καταυλισμού στο σύνολό του, το Κράτος μέρος αναφέρει ότι δεν είναι συμβατή με τους περιορισμένους πόρους του προγράμματος.

8.5 Το Κράτος μέρος επαναλαμβάνει ότι επένδυσε 856.283 ευρώ έως τον Ιούλιο του 2013 για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στον καταυλισμό και ότι δεν ενέκρινε ποτέ την παραμονή της κοινότητας των Ρομά εκεί, αλλά έλαβε όλα τα μέτρα για την μετεγκατάστασή τους και την επιστροφή των ιδιοκτησιών στους ιδιοκτήτες τους. Οι δυσκολίες και οι καθυστερήσεις στην μετεγκατάσταση δεν σχετίζονται με

⁵⁰ Κατά την ημερομηνία υποβολής των παρατηρήσεων εκκρεμούσε αίτηση ακύρωσης.

⁵¹ Στις 22 Σεπτεμβρίου 2014, το Κράτος μέρος κατέθεσε μία επιστολή της μη κερδοσκοπικής οργάνωσης «Νομιμότητα», εκπροσωπούσας τους ιδιοκτήτες, που ζητούσε από την Επιτροπή να λάβει υπόψη της την παραβίαση των δικαιωμάτων τους. Ενημέρωναν ότι είχαν προβεί σε διάφορες νομικές ενέργειες με σκοπό την έξωση των Ρομά από την περιοχή, αλλά η Κυβέρνηση δεν εκτέλεσε δικαστικές αποφάσεις υπέρ τους. Επίσης, ανέφεραν ότι ο καταυλισμός κάνει μεγάλη ζημιά στην τοπική κοινωνία, καθώς αυτοί που ζουν εκεί φέρουν όπλα και πωλούν ναρκωτικές ουσίες.

την εθνοτική καταγωγή των συντακτών αλλά με τις προκλήσεις που είχαν να αντιμετωπίσουν οι αρχές.

8.6 Στις 17 Απριλίου 2015, το Κράτος μέρος υπέβαλε περαιτέρω παρατηρήσεις. Επαναλαμβάνοντας τα επιχειρήματά του για την μη εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων, υποστηρίζει ότι η αναφορά αφορά μόνο τους 20 κατοίκους του καταυλισμού που εξουσιοδότησαν τον σύλλογο να ενεργήσει για λογαριασμό τους ενώπιον της Επιτροπής. Ενημερώνει ότι οι αιτούντες κατέθεσαν διάφορες αιτήσεις ενώπιον των εγχώριων αρχών, περιλαμβανομένης μιας αίτησης ακύρωσης κατά της δεύτερης απόφασης μετεγκατάστασης, η οποία κατατέθηκε στις 20 Μαΐου 2014 ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας. Αναφέρει ότι ορισμένες από αυτές τις αιτήσεις κατατέθηκαν μετά την υποβολή της αναφοράς στην Επιτροπή, κι επομένως συνιστά παράλληλη δικονομική οδό.

8.7 Το Κράτος μέρος υποστηρίζει ότι οι αρχές κατέβαλαν κάθε προσπάθεια να μετεγκαταστήσουν τους αιτούντες, περιλαμβανομένης της δημιουργίας μίας ομάδας εργασίας για την καταγραφή των κατοίκων του καταυλισμού. Όσο για τους ισχυρισμούς των αιτούντων που αφορούν στην άρνηση παροχής νομικής βοήθειας, επισημαίνει ότι οι αιτούντες δεν τεκμηρίωσαν γιατί το Κράτος μέρος θα έπρεπε να παράσχει νομική βοήθεια σε υποθέσεις διοικητικού δικαίου και οι αιτούντες δεν ισχυρίστηκαν ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 14 του Συμφώνου ως προς το σημείο αυτό. Το Κράτος μέρος θεωρεί ότι οι αιτούντες απέτυχαν να αποδείξουν σύνδεση ανάμεσα στην φερόμενη άρνηση και την παραβίαση των δικαιωμάτων τους.

Περαιτέρω παρατηρήσεις από τους αιτούντες

9.1 Οι αιτούντες υπέβαλαν περαιτέρω σχόλια στις 7 Ιουνίου και στις 10 Αυγούστου 2015. Σχετικά με τον ισχυρισμό του Κράτους μέρους ότι ακολουθούν παράλληλες δικονομικές οδούς, αναφέρουν ότι το ίδιο το Κράτος μέρος ξεκίνησε νέες διαδικασίες εναντίον τους μετά την υποβολή της αναφοράς στην Επιτροπή. Το επιχείρημα του Κράτους μέρους ότι δεν εξάντλησαν τα εσωτερικά ένδικα μέσα αναφέρεται επομένως, στα μέτρα που λήφθηκαν μετά την κατάθεση της αναφοράς τους στην Επιτροπή⁵². Οι αιτούντες αναφέρουν, επίσης, ότι υπάρχουν δύο ενόπιες διαδικασιών που, παρότι σχετίζονται, είναι διαφορετικές: α) η διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής

⁵² Οι αιτούντες αναφέρονται στην Αναφορά 868/1999, *Wilson κατά Φιλιππινών*, Διαπιστώσεις που υιοθετήθηκαν στις 30 Οκτωβρίου 2003, παρ.6.3 και στην απόφαση του ΕΔΔΑ, *Karner κατά Αυστρίας*, προσφυγή υπ' αριθμ. 40016/98, 24 Ιουλίου 2003, παρ.20-28.

για την απόπειρα έξωσης των αιτούντων χωρίς την παροχή εναλλακτικής στέγασης κατά το χρονικό σημείο της υποβολής της αναφοράς (2013), καθώς και για τις απάνθρωπες συνθήκες στις οποίες ζούσαν επί 40 χρόνια και β) τα εκκρεμή ένδικα βοηθήματα ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας που προέκυψαν από τις μεταγενέστερες απόπειρες του Κράτους μέρους να προχωρήσει στην έξωσή τους χωρίς να βρει επαρκή εναλλακτική λύση (2014). Επομένως, οι αιτήσεις ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας, που δεν είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί της νομιμότητας της επαπειλούμενης έξωσης των συντακτών το 2013 ή για το εάν η νομοθεσία του Κράτους μέρους συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τις διεθνείς συμβάσεις και τα πρότυπα στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεν σχετίζονται με το θέμα που τέθηκε ενώπιον της Επιτροπής.

9.2 Οι αιτούντες επαναλαμβάνουν ακόμα, ότι ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Η Ελπίδα» έχει δικαίωμα να εκπροσωπεί όλα τα μέλη του, και ότι κάτοικοι του καταυλισμού έχουν εξουσιοδοτήσει τον Γενικό Γραμματέα του, κ. Νικόλαο Κάτσαρη, να τους εκπροσωπήσει. Αντιλαμβάνονται ότι το Κράτος μέρος αποδέχθηκε το παραδεκτό της αναφοράς ως προς τα 20 άτομα που εξουσιοδότησαν το Σύλλογο να ενεργεί για λογαριασμό τους. Θεωρούν ότι το Κράτος μέρος εξακολουθεί να παρουσιάζει μη τεκμηριωμένα επιχειρήματα για την έλλειψη ενεργητικής νομιμοποίησης του Πολιτιστικού Συλλόγου «Η Ελπίδα» να υποβάλει αναφορά για λογαριασμό των μελών του.

9.3 Οι αιτούντες ισχυρίζονται, επίσης, ότι ακολούθησαν τις κείμενες διαδικασίες αίτησης δωρεάν νομικής βοήθειας και αναφέρουν ότι το Κράτος μέρος δεν παρέσχε κανένα αποδεικτικό στοιχείο ότι δεν το έπραξαν⁵³. Επίσης, ενημερώνουν ότι στις 21 Μαΐου 2015, κατέθεσαν δεύτερη αίτηση για το «ευεργέτημα πενίας» ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας προκειμένου να προσφύγουν κατά των αποφάσεων του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών που αρνήθηκε την παροχή τέτοιου ευεργετήματος. Όμως, παρά το γεγονός ότι η προθεσμία υποβολής της προαναφερθείσας έφεσης είναι 60 ημέρες, το Συμβούλιο Επικρατείας δεν είχε εκδώσει απόφαση για το ζήτημα δυόμιση μήνες μετά την αίτησή τους.

⁵³ Οι αιτούντες παρέχουν αντίγραφο στα ελληνικά της υπ'αρ.25/22-4-2015 απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών που απορρίπτει «το ευεργέτημα πενίας» για την εκδίκαση της αιτήσεως ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας

Περαιτέρω παρατηρήσεις από το Κράτος μέρος

10.1 Στις 4 Μαρτίου 2016, το Κράτος μέρος ανέφερε ότι η εξουσιοδότηση που δόθηκε από τους αιτούντες στον Γενικό Γραμματέα του Συλλόγου «Η Ελπίδα» στις 10 Αυγούστου 2015 υποβλήθηκε καθυστερημένα και δε πρέπει να γίνει αποδεκτή από την Επιτροπή. Επομένως, επαναλαμβάνει ότι η αναφορά υποβλήθηκε μόνο για λογαριασμό των 20 κατοίκων του καταυλισμού που υπέγραψαν τις εξουσιοδοτήσεις. Όσον αφορά στην νομική βοήθεια, το Κράτος μέρος επαναλαμβάνει ότι ο ισχυρισμός των αιτούντων πρέπει να θεωρηθεί απαράδεκτος ελλείψει τεκμηρίωσης.

10.2 Το Κράτος μέρος ενημερώνει επίσης ότι, τον Φεβρουάριο 2016, το Συμβούλιο Επικρατείας εξέδωσε την απόφασή του για τις αιτήσεις ακυρώσεως κατά της δεύτερης απόφασης μετεγκατάστασης. Το Συμβούλιο Επικρατείας ακύρωσε την επίδικη απόφαση με την αιτιολογία ότι η κοινή υπουργική απόφαση στην οποία βασίστηκε⁵⁴ δεν ήταν εφαρμοστέα σε πληθυσμιακή ομάδα εγκατεστημένη σε συγκεκριμένη περιοχή, όπως ο καταυλισμός στο Χαλάνδρι. Επομένως, ο Γενικός Γραμματέας Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής δεν είναι αρμόδιος να λάβει αποφάσεις που αφορούν στην μετεγκατάσταση των Ρομά. Είναι, ωστόσο, αρμόδιος για την εκτέλεση της κατεδάφισης των αυθαίρετων κατασκευών, που θα γινόταν μόνον εφόσον διασφαλιζόνταν τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο Σύμφωνο.

10.3 Το Κράτος μέρος επισημαίνει, ακόμα, ότι οι αρχές έχουν λάβει μέτρα για την βελτίωση της κατάστασης στον καταυλισμό, μεταξύ των οποίων είναι η ομάδα εργασίας που συστάθηκε το 2014. Έγινε νέος καθαρισμός τον Αύγουστο 2015 και οι κάτοικοι έχουν πρόσβαση σε δημόσια βρύση, δημόσια μέσα μεταφοράς, κοινωνικό ιατρείο, κατάστημα και συχνή αποκομιδή απορριμμάτων. Επιπλέον, τον Φεβρουάριο 2016, ο καταυλισμός στο Χαλάνδρι επελέγη για την εφαρμογή ενός πιλοτικού προγράμματος για τις κοινότητες των Ρομά⁵⁵ και πολλά παιδιά έχουν εγγραφεί στο σχολείο χάρη στην κοινή προσπάθεια δασκάλων και τοπικών αρχών.

Ζητήματα και διαδικασίες ενώπιον της Επιτροπής

Εξέταση του παραδεκτού

⁵⁴ Κοινή Υπουργική Απόφαση 23641/2003, η οποία τροποποίησε την Υγειονομική Διάταξη του 1983 για τους καταυλισμούς πλανοδίων.

⁵⁵ Δεν παρασχέθηκαν περισσότερες λεπτομέρειες

11.1 Πριν την εξέταση των ισχυρισμών που περιέχονται σε μία αναφορά, η Επιτροπή οφείλει να αποφασίσει, σύμφωνα με τον κανόνα 93 των Κανόνων Διαδικασίας της, εάν αυτή είναι παραδεκτή βάσει του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου.

11.2 Η Επιτροπή διαπίστωσε, όπως απαιτείται από το άρθρο 5, παρ.2(α) του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, ότι το ίδιο θέμα δεν βρίσκεται ήδη υπό εξέταση από οιαδήποτε άλλη διεθνή διαδικασία έρευνας ή επίλυσης.

11.3 Η Επιτροπή σημειώνει το επιχείρημα του Κράτους μέρους ότι ο πρώτος εκ των αιτούντων, ο οποίος είναι σύλλογος, δεν μπορεί να υποβάλει αναφορές στην Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 2 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, διότι είναι σύλλογος. Επίσης, σημειώνει το επιχείρημα του Κράτους μέρους ότι η αναφορά αφορά μόνο στα 20 άτομα που υπέγραψαν εξουσιοδότηση για γίνουν ενέργειες για λογαριασμό τους ενώπιον της Επιτροπής. Η Επιτροπή επισημαίνει την διαβεβαίωση των αιτούντων ότι η κοινότητα των Ρομά στο Χαλάνδρι είναι ομάδα ατόμων που ισχυρίζονται ότι θίγονται με όμοιο τρόπο και ότι ο Πολιτιστικός Σύλλογος Η Ελπίδα έχει δικαίωμα να εκπροσωπεί όλα τα μέλη του. Η Επιτροπή επισημαίνει ακόμη το άρθρο 10 του καταστατικού του συλλόγου σύμφωνα με το οποίο «ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου εκπροσωπεί τον σύλλογο σε όλες τις σχέσεις του με τις αρχές και τα δικαστήρια»⁵⁶. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή επισημαίνει ότι το καταστατικό παρέχει στον πρόεδρο μόνο το δικαίωμα να εκπροσωπεί τον σύλλογο αλλά όχι τα μέλη του ατομικά. Η Επιτροπή επισημαίνει ακόμα ότι οι αιτούντες κατέθεσαν την εξουσιοδότηση που έδωσαν στο Σύλλογο 20 άτομα προκειμένου να ενεργήσει για λογαριασμό τους ενώπιον της Επιτροπής. Η Επιτροπή θεωρεί, επομένως, ότι η αναφορά είναι παραδεκτή ως προς αυτά τα 20 άτομα και τον δεύτερο εκ των αιτούντων και ότι δεν αποκλείεται βάσει του άρθρου 2 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου από την εξέταση της αναφοράς.

11.4 Ως προς το επιχείρημα του Συμβαλλόμενου Κράτους ότι τα εσωτερικά ένδικα μέσα δεν εξαντλήθηκαν καθώς ορισμένα ένδικα μέσα εκκρεμούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, και ειδικότερα η αίτηση ακυρώσεως των αιτούντων που υποβλήθηκε στο Συμβούλιο της Επικρατείας κατά της δεύτερης απόφασης μετεγκατάστασης, η Επιτροπή σημειώνει ότι το Κράτος μέρος ενημέρωσε ότι το Συμβούλιο Επικρατείας εξέδωσε απόφαση για το ζήτημα τον Φεβρουάριο 2016. Η Επιτροπή επισημαίνει, ακόμα, το επιχείρημα του Κράτους μέρους πως οι αιτούντες

⁵⁶ Ανεπίσημη μετάφραση.

κινούνται σε παράλληλες διαδικαστικές οδούς, καθώς και το επιχείρημα των αιτούντων ως προς την ύπαρξη δύο ενοτήτων διαδικασιών: αυτή που αφορά στην απόπειρα έξωσης πριν την υποβολή της αναφοράς (2013), και αυτή που προέκυψε από τις μεταγενέστερες απόπειρες έξωσης που ξεκίνησε το Κράτος μέρος μετά την υποβολή της αναφοράς (2014). Η Επιτροπή σημειώνει ότι η αναφορά αφορά στις διαδικασίες που σχετίζονται με την απόφαση κατεδάφισης που προγραμματίστηκε να εκτελεσθεί για τις 14 Μαΐου 2013, η οποία εκδόθηκε από το Κράτος μέρος. Επίσης, σημειώνει ότι οι εθνικές αρχές εξέδωσαν διάφορες αποφάσεις κατόπιν, κυρίως την δεύτερη απόφαση μετεγκατάστασης στις 18 Οκτωβρίου 2013, κατά της οποίας οι αιτούντες στράφηκαν νομικώς. Η Επιτροπή σημειώνει ακόμα το επιχείρημα του Κράτους μέρους ότι οι αιτούντες δεν εξάντλησαν τα εσωτερικά ένδικα μέσα διότι δεν αμφισβήτησαν τις αποφάσεις έξωσης του 1995 και 1996, οι οποίες ήταν οι μόνες εκτελεστές αποφάσεις. Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη, επίσης, το επιχείρημα των αιτούντων ότι επί 17 χρόνια, το Κράτος μέρος δεν επεδίωξε να εκτελέσει αυτές τις αποφάσεις και ότι το 1999 οι αρχές αποφάσισαν την αναστολή της έξωσης για να μετεγκαταστήσουν πρώτα τους αιτούντες. Αναγκαία παραμένει η διάκριση ως προς τα διαθέσιμα ένδικα μέσα για τις αποφάσεις έξωσης του 1995 και 1996 και εκείνα που αφορούν στις μεταγενέστερες αποφάσεις, οι οποίες συνιστούν μέτρα εφαρμογής των αποφάσεων του 1995 και 1996. Λαμβάνοντας υπόψη την διαφορετική φύση αυτών των αποφάσεων, πρέπει να προσδιορισθούν και να εφαρμοστούν διαφορετικά ένδικα μέσα. Ως προς το σημείο αυτό, η Επιτροπή σημειώνει ότι έχουν εκδοθεί αρκετές αποφάσεις κατεδάφισης μετά από αυτές του 1995 και 1996, συγκεκριμένα στις 4 Σεπτεμβρίου 2012, στις 26 Φεβρουαρίου 2013 και στις 8 Νοεμβρίου 2014 και ότι, σύμφωνα με το Κράτος μέρος, οι αιτούντες δεν υπέβαλαν αίτηση ακύρωσης στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών κατά της απόφασης κατεδάφισης της 26^{ης} Φεβρουαρίου 2013 και ότι επομένως, δεν εξαντλήθηκαν τα εσωτερικά ένδικα μέσα. Η Επιτροπή επισημαίνει ακόμα τον ισχυρισμό των αιτούντων ότι αυτά τα ένδικα μέσα δεν είχαν προοπτική επιτυχίας, δεδομένου ότι το Δικαστήριο είχε κρίνει απαράδεκτη την αίτηση ακύρωσης των αιτούντων κατά της από 4 Σεπτεμβρίου 2012 απόφασης κατεδάφισης. Περαιτέρω, η Επιτροπή σημειώνει ότι, σύμφωνα με τις διαθέσιμες πληροφορίες, δεν υπάρχει διαθέσιμο ένδικο μέσο κατά των αποφάσεων έξωσης του 1995 και 1996. Η Επιτροπή υπενθυμίζει την νομολογία της πως είναι απαραίτητη μόνο η εξάντληση αυτών των ένδικων μέσων που έχουν εύλογη προοπτική

επιτυχίας⁵⁷, και επομένως συμπεραίνει ότι δεν υπάρχει εμπόδιο για το παραδεκτό της αναφοράς βάσει του άρθρου 5 (2) (β) του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου.

11.5 Η Επιτροπή επισημαίνει τον ισχυρισμό των αιτούντων πως το γεγονός ότι ζουν σε απάνθρωπες συνθήκες πάνω από 12 χρόνια λόγω των ενεργειών του Κράτους μέρους, καθώς και η απειλή αναγκαστικής έξωσης συνιστούν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση κατά παράβαση του άρθρου 7 του Συμφώνου. Η Επιτροπή σημειώνει, επίσης, την δήλωση του Κράτους μέρους πως αυτοί οι ισχυρισμοί δεν είναι βάσιμοι, καθώς δεν έχει γίνει έξωση και έχουν ληφθεί μέτρα για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στον καταυλισμό. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι καμία απόφαση έξωσης δεν έχει εκτελεσθεί και ότι οι ισχυρισμοί των αιτούντων ως προς το σημείο αυτό είναι γενικοί και δεν αιτιολογούν γιατί θεωρούν ότι οι συνθήκες στις οποίες αναφέρονται και η απειλή αναγκαστικής έξωσης συνιστούν παραβίαση του άρθρου 7 του Συμφώνου. Η Επιτροπή θεωρεί, επομένως, ότι οι ισχυρισμοί των αιτούντων ως προς αυτό έχουν τεκμηριωθεί ανεπαρκώς για τους σκοπούς του παραδεκτού.

11.6 Ως προς τους ισχυρισμούς των αιτούντων βάσει του άρθρου 14 του Συμφώνου, η Επιτροπή επισημαίνει το επιχείρημα του Κράτους μέρους ότι οι αιτούντες δεν έχουν τεκμηριώσει τον ισχυρισμό τους ότι το Κράτος μέρος θα όφειλε να παρέχει δωρεάν νομική βοήθεια σε υποθέσεις διοικητικού δικαίου. Η Επιτροπή επισημαίνει, ακόμα, ότι οι αιτούντες δεν παρείχαν καμία πληροφόρηση για αυτό και, επομένως, θεωρεί πως οι ισχυρισμοί των αιτούντων για παραβίαση του άρθρου 14 είναι απαράδεκτοι ελλείψει τεκμηρίωσης.

11.7 Όσον αφορά την φερόμενη παραβίαση του άρθρου 26 του Συμφώνου, ως προς το ότι το Κράτος μέρος δεν έχει σεβαστεί την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων αναγκάζοντας τους αιτούντες να ζουν σε εξευτελιστικές και απάνθρωπες συνθήκες λόγω της καθυστέρησης πάνω από 12 χρόνια να τους παράσχουν επαρκή στέγαση, ενώ άλλες εθνοτικές ή ευάλωτες ομάδες έχουν τύχει προνομιακής μεταχείρισης, η Επιτροπή σημειώνει ότι αυτοί οι ισχυρισμοί δεν έχουν τεθεί ενώπιον των εθνικών αρχών και δικαστηρίων. Υπό αυτές τις περιστάσεις, η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτό το

⁵⁷ Βλ. για παράδειγμα, τις Αναφορές 701/1996, *Gómez Vázquez κατά Ισπανίας*, Διαπιστώσεις της 20^{ης} Ιουλίου 2000, παρ. 10.1, 986/2001, *Semey κατά Ισπανίας*, Διαπιστώσεις της 30^{ης} Ιουλίου 2003, παρ. 8.2, 1382/2005, *Salikh κατά Ουζμπεκιστάν*, Διαπιστώσεις της 30^{ης} Μαρτίου 2009, παρ.6.3 και 2041/2011, *Dorofeev κατά Ρωσικής Ομοσπονδίας*, Διαπιστώσεις της 11^{ης} Ιουλίου 2014, παρ.9.6.

σκέλος της αναφοράς είναι απαράδεκτο βάσει των άρθρων 2 και 5 (β) του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου⁵⁸.

11.8 Ως προς την φερόμενη παραβίαση του άρθρου 27, αναφορικά με την αδυναμία του Κράτους μέρους να διασφαλίσει τα δικαιώματα της κοινότητας των Ρομά, καθώς εξακολουθεί να υπάρχει ανεπάρκεια μόνιμης κατοικίας επαρκών προτύπων για τον πληθυσμό των Ρομά, η Επιτροπή σημειώνει ότι αυτοί οι ισχυρισμοί είναι γενικοί και δεν παρέχουν εξήγηση ως προς τους λόγους για τους οποίους οι αιτούντες θεωρούν ότι τα δικαιώματά τους βάσει αυτού του άρθρου έχουν παραβιαστεί. Επομένως, θεωρεί ότι οι ισχυρισμοί των αιτούντων βάσει του άρθρου 27 του Συμφώνου δεν τεκμηριώνονται επαρκώς για τους σκοπούς του παραδεκτού.

11.9 Κατά συνέπεια, και εν απουσία άλλων εμποδίων για το παραδεκτό, η Επιτροπή κηρύσσει την αναφορά παραδεκτή στον βαθμό που εγείρει ανησυχίες βάσει των άρθρων 2, 17 και 23 του Συμφώνου και προβαίνει στην εξέτασή της ως προς την ουσία.

Εξέταση επί της ουσίας

12.1 Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων μελέτησε την αναφορά υπό το φως όλων των στοιχείων που διέθεσαν σε αυτή τα μέρη, όπως προβλέπεται βάσει του άρθρου 5, παρ.1 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου.

12.2 Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη το επιχείρημα του Κράτους μέρους ότι ο καταυλισμός των Ρομά βρίσκεται σε ιδιωτική έκταση και ότι οι αρχές έχουν την υποχρέωση να τον κατεδαφίσουν για να αποκαταστήσουν τα περιουσιακά δικαιώματα των ιδιοκτητών. Η Επιτροπή σημειώνει, επίσης, το δήλωμα του Κράτους μέρους ότι ποτέ δεν ενέκρινε την παραμονή της κοινότητας των Ρομά στον καταυλισμό, και ότι δεν ενθάρρυνε τέτοια συμπεριφορά, αλλά ακολούθησε μία προσέγγιση διπλής κατεύθυνσης που συνίστατο στην καταβολή κάθε προσπάθειας να εντοπισθεί κάποιο άλλο κατάλληλο μέρος για την μετεγκατάσταση της θιγείσας κοινότητας των Ρομά. Η Επιτροπή σημειώνει ακόμα ότι το Κράτος μέρος έκανε αρκετές ενέργειες με σκοπό την ανεύρεση εναλλακτικής στέγασης για την κοινότητα των Ρομά Χαλανδρίου, και ειδικότερα την από 16 Απριλίου 2013 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, ή πρώτη απόφαση μετεγκατάστασης, και την από 18 Οκτωβρίου 2013 απόφαση του Γενικού Γραμματέα

⁵⁸ Βλ. Αναφορά 2073/2011, *Naidenova κ.α. κατά Βουλγαρίας*, Διαπιστώσεις της 30^{ης} Οκτωβρίου 2012, παρ.13.6.

Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής, ή δεύτερη απόφαση μετεγκατάστασης. Η Επιτροπή σημειώνει ότι αυτές οι αποφάσεις μετεγκατάστασης δεν έχουν εφαρμοστεί και ότι το Κράτος μέρος διαβεβαιώνει πως αυτή η εκτέλεση θα γινόταν μόνον εφόσον διασφαλιζόνταν τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο Σύμφωνο. Η Επιτροπή σημειώνει, επίσης, τον ισχυρισμό των αιτούντων ότι οι αρχές έχουν ενεργήσει κατά παράβαση των υποχρεώσεών τους βάσει του Συμφώνου, καθώς αυτές οι αποφάσεις δεν έλαβαν υπόψη τις ανάγκες των θιγόμενων προσώπων και δεν λήφθηκαν αποτελεσματικά μέτρα για την μετεγκατάστασή τους.

12.3 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι ο όρος «κατοικία» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 17 του Συμφώνου αναφέρεται στο μέρος όπου διαμένει ένα άτομο ή όπου διεξάγει την συνήθη ενασχόλησή του⁵⁹. Στην παρούσα αναφορά, είναι αδιαμφισβήτητο ότι ο καταυλισμός Χαλανδρίου είναι το μέρος όπου βρίσκονται τα σπίτια των αιτούντων και όπου ζουν αδιαλείπτως χωρίς να αμφισβητηθεί από τις αρχές του Κράτους μέρους για πάνω από 20 χρόνια. Υπό αυτές τις περιστάσεις, η Επιτροπή θεωρεί ότι τα σπίτια των αιτούντων στον καταυλισμό του Χαλανδρίου είναι οι «κατοικίες» τους με την έννοια του άρθρου 17 του Συμφώνου, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι οι αιτούντες δεν είναι οι νόμιμοι ιδιοκτήτες του οικοπέδου στο οποίο χτίστηκαν αυτά τα σπίτια.

12.4 Η Επιτροπή πρέπει, στη συνέχεια, να εξακριβώσει εάν η έξωση των αιτούντων και η κατεδάφιση των σπιτιών τους θα συνιστούσε παραβίαση του άρθρου 17 του Συμφώνου εάν εκτελείτο η απόφαση έξωσης. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η απόφαση έξωσης, εφόσον εκτελείτο, θα κατέληγε στην απώλεια των σπιτιών των αιτούντων και επομένως, θα υπήρχε επέμβαση στην κατοικία τους. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, βάσει του άρθρου 17 του Συμφώνου, είναι απαραίτητο η επέμβαση σε κατοικία όχι μόνο να είναι νόμιμη αλλά και να μην είναι αυθαίρετη. Σύμφωνα με το Γενικό της Σχόλιο υπ'αρ.16 (1988) για το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, της οικογένειας, της κατοικίας και της αλληλογραφίας, και της προστασίας της τιμής και υπόληψης, η Επιτροπή θεωρεί ότι η έννοια της αυθαιρεσίας στο άρθρο 17 του Συμφώνου έχει ως σκοπό να εγγυηθεί ότι ακόμα και η επέμβαση που προβλέπεται από νόμο πρέπει να συνάδει με τις διατάξεις, τους στόχους και τους σκοπούς του Συμφώνου και πρέπει να είναι, σε κάθε περίπτωση, εύλογη υπό τις συγκεκριμένες

⁵⁹ Ο.π., παρ. 14.2

περιστάσεις⁶⁰. Επίσης, θεωρεί ότι τα Κράτη μέρη θα πρέπει να περιορίσουν την χρήση των αναγκαστικών εξώσεων με την υιοθέτηση όλων των εφικτών εναλλακτικών στην έξωση μεθόδων, και να εγγυώνται εναλλακτική στέγαση για τις θιγόμενες οικογένειες.

12.5 Η Επιτροπή σημειώνει τους ισχυρισμούς των αιτούντων ότι ο καταυλισμός του Χαλανδρίου υφίστατο χωρίς αμφισβήτηση από τις αρχές του Συμβαλλόμενου Κράτους για πάνω από 20 χρόνια πριν από τις αποφάσεις έξωσης του 1995 και 1996 και ότι καμία από τις εναλλακτικές μετεγκατάστασης που πρότειναν οι αρχές από την αρχή των διαδικασιών έξωσης το 1995 δεν έγινε αποδεκτή από τις αρμόδιες αρχές ή δεν εφαρμόστηκε. Η Επιτροπή σημειώνει επίσης ότι, παρότι οι αρχές του Συμβαλλόμενου Κράτους έχουν καταρχήν δικαίωμα να απομακρύνουν τους αιτούντες, οι οποίοι καταλαμβάνουν παράνομα ιδιωτική γη, η έλλειψη ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων των αιτούντων επί του εν λόγω οικοπέδου ήταν η μόνη δηλωθείσα αιτιολογία για την έκδοση της απόφασης έξωσης κατά της κοινότητας και ότι το Κράτος μέρος δεν προσδιόρισε κάποιον επείγοντα λόγο για την έξωση των αιτούντων από τα σπίτια τους προτού να τους παράσχει επαρκή εναλλακτική στέγαση. Επιπρόσθετα, οι αποφάσεις έξωσης υιοθετήθηκαν και επιβεβαιώθηκαν επί τη βάση απόφασης των πολεοδομικών αρχών ότι τα σπίτια των Ρομά σε εκείνη την περιοχή ήταν αυθαίρετα και ότι έπρεπε να κατεδαφιστούν, ανεξάρτητα από ειδικές περιστάσεις, όπως ζωή στην κοινότητα επί δεκαετίες, ή από πιθανές συνέπειες, όπως η έλλειψη στέγης, και εν απουσία πειστικής ανάγκης αλλαγής του status quo. Με άλλα λόγια, οι αρχές του Κράτους μέρους δεν απέδωσαν επαρκή βαρύτητα στα διάφορα εμπλεκόμενα συμφέροντα και στην προστασία των αιτούντων από την απειλή άμεσης έξωσης.

12.6 Η Επιτροπή σημειώνει ότι, επί δύο δεκαετίες, οι αρχές του Κράτους μέρους δεν έλαβαν κανένα μέτρο για την απομάκρυνση των αιτούντων από τον καταυλισμό του Χαλανδρίου. Επιπλέον, παρά την έκδοση διαφόρων αποφάσεων απαλλοτρίωσης από το 1995-1996, η κοινότητα παρέμεινε στην τωρινή της θέση πάνω από 10 χρόνια μετέπειτα. Ενώ οι άτυπα διαμένοντες δεν μπορούν να επικαλεσθούν δικαίωμα επ'αόριστον παραμονής, η αδυναμία των αρχών να ορίσουν έναν κατάλληλο χώρο για τη μετεγκατάσταση είχε ως αποτέλεσμα να αναπτύξουν οι αιτούντες ισχυρούς

⁶⁰ Αυτ. Παρ.14.3. Βλ. και Αναφορές 1510/2006, *Vojnović κατά Κροατίας*, Διαπιστώσεις που υιοθετήθηκαν στις 30 Μαρτίου 2009, παρ.8.5 και 687/1996, *Rojas García κατά Κολομβίας*, Διαπιστώσεις που υιοθετήθηκαν στις 3 Απριλίου 2001, παρ.10.3.

δεσμούς με τον καταυλισμό του Χαλανδρίου και να οικοδομήσουν κοινοτικό βίο εκεί.

12.7 Η Επιτροπή σημειώνει επίσης ότι, σύμφωνα με την απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας του Φεβρουαρίου 2016, που ακύρωσε την δεύτερη απόφαση μετεγκατάστασης, ο Γενικός Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής δεν είναι πλέον αρμόδιος να λαμβάνει αποφάσεις για την μετεγκατάσταση των αιτούντων, αλλά μπορεί ακόμη να εκτελέσει τις αποφάσεις έξωσης και κατεδάφισης εναντίον τους. Επίσης, σημειώνει ότι το Κράτος μέρος δεν έχει παράσχει πληροφορίες για το ποια αρχή είναι πλέον αρμόδια να λαμβάνει αποφάσεις για την μετεγκατάσταση των αιτούντων. Επομένως, παραμένουν σε μόνιμο κίνδυνο αναγκαστικής έξωσης χωρίς ασφαλείς και κατάλληλες επιλογές μετεγκατάστασης και χωρίς σαφήνεια ως προς τις προοπτικές τους ως προς τη στέγαση, κάτι που συνιστά σαφή επέμβαση στην οικογενειακή τους ζωή.

12.8 Υπό το φως του μακρόχρονου ιστορικού της ανενόχλητης παρουσίας των αιτούντων στον καταυλισμό του Χαλανδρίου, η Επιτροπή θεωρεί ότι, με το να μην λάβει δεόντως υπόψη τις συνέπειες της έξωσης των αιτούντων, όπως τον κίνδυνο να καταστούν άστεγοι, σε μία κατάσταση όπου δεν υπάρχει άμεσα διαθέσιμη σε αυτούς ικανοποιητική στέγαση σε αντικατάσταση της υπάρχουσας, το Κράτος μέρος θα επενέβαινε αυθαίρετα στις κατοικίες των αιτούντων, και επομένως θα παραβίαζε τα δικαιώματα των αιτούντων βάσει του άρθρου 17 του Συμφώνου, εάν εκτελούσε την απόφαση έξωσης.

13. Η Επιτροπή, ενεργώντας βάσει του άρθρου 5 (4) του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου, είναι της άποψης ότι το Κράτος μέρος θα επενέβαινε αυθαίρετα στις κατοικίες των αιτούντων και την οικογενειακή τους ζωή⁶¹, και επομένως θα παραβίαζε τα δικαιώματα των αιτούντων βάσει των άρθρων 17 και 23⁶², αφεαυτών και σε συνδυασμό με το άρθρο 2(3) του Συμφώνου, εάν εφάρμοζε τις αποφάσεις έξωσης και κατεδάφισης κατά των αιτούντων καθόσον δεν υφίσταται αμέσως διαθέσιμη σε αυτούς ικανοποιητική στέγαση σε αντικατάσταση της υπάρχουσας.

14. Σύμφωνα με το άρθρο 2(1) του Συμφώνου που προβλέπει ότι τα Κράτη μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να σέβονται και να εγγυώνται σε όλα τα άτομα που βρίσκονται στην επικράτειά τους και υπάγονται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα

⁶¹ Βλ. Αναφορά 35/1978, *Shirin Aumeeruddy-Cziffra και άλλοι κατά Μαυρικήου*, Διαπιστώσεις που υιοθετήθηκαν στις 9 Απριλίου 1981, παρ.9.2

⁶² Βλ. Αναφορά 1799/2008, *Γεωργόπουλος και άλλοι κατά Ελλάδος*, Διαπιστώσεις που υιοθετήθηκαν στις 29 Ιουλίου 2010, παρ.7.3.

που αναγνωρίζονται στο Σύμφωνο, το Κράτος μέρος υποχρεούται να απέχει από την εκτέλεση των αποφάσεων έξωσης και κατεδάφισης καθόσον δεν είναι διαθέσιμη ικανοποιητική στέγαση σε αντικατάσταση της υπάρχουσας.

15. Έχοντας κατά νου ότι, καθιστάμενο Μέρος στο Προαιρετικό Πρωτόκολλο, το Κράτος μέρος αναγνώρισε την αρμοδιότητα της Επιτροπής να ορίσει εάν υπήρξε παραβίαση του Συμφώνου και ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Συμφώνου, το Κράτος μέρος έχει αναλάβει να εγγυηθεί σε όλα τα άτομα που βρίσκονται στην επικράτειά του και υπάγονται στη δικαιοδοσία του τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται στο Σύμφωνο και να παρέχει αποτελεσματικά και εκτελεστά ένδικα βοηθήματα σε περίπτωση που διαπιστώνεται η ύπαρξη παραβίασης, η Επιτροπή επιθυμεί να λάβει από το Κράτος μέρος, εντός 180 ημερών, στοιχεία για τα μέτρα που έλαβε για εφαρμόσει τις Διαπιστώσεις της Επιτροπής. Ζητείται, επίσης, από το Κράτος μέρος να δημοσιεύσει τις Διαπιστώσεις της Επιτροπής και να τις κοινοποιήσει στο ευρύ κοινό, στην επίσημη γλώσσα του.
